كۈچ بىرلىكتە، ئىش ئۇملۇكتە

1998-ژىل
10-ئىيۇن
№6(37)

1998-год
10-июнь
№ 6 (37)

ئىتتىپاق
ИТТИПАК

Газета издается
с марта 1994 года

قىرغىزستان ئۇيغۇرلىرى "ئىتتىپاق" جەمئىيىتىنىڭ ئاممۋى-سىياسى گېزىتى.
Республиканская общественно-политическая газета Общества уйгуров Кыргызстана "ИТТИПАК".

قىرغىزستان ئۇيغۇرلىرىنىڭ جۇمھۇرىيەتلىك "ئىتتىپاق" جەمئىيىتىنىڭ مۇراجىيىتى

ھەممىمىزگە مەلۇم، يېقىندا جالالئاباد ئوبلۇس، سۇزاق رايونىدا پەۋقۇلئاددە سۇ ئاپىتى يۈز بېرىپ مىڭلىغان ئۆيلەر ۋەيران بولۇپ، مىڭلىغان ئادەمنىڭ ماكانسىز قالغانلىقى ھەر قانداق ۋىژدان ئىگىسىنى ھاياجانلاندۇرماي قالمايدۇ. ۋەيران بولغان ئاھالىغا، ئىگىلىككە ياردەم قىلىش ھەرىكىتى ئومۇمىيۈزلۈك باشلىنىپ كەتتى. بىز ئۇيغۇر خەلقى ئەزەلدىن مېھمان دوست، ئاق كۆڭۈل خەلق بولغىنىمىز ئۈچۈن، قېرىنداشلىرىمىزنىڭ بېشىغا چۈشكەن بۇ، ئېغىرچىلىقلارنى تەڭ بۆلۈشۈپ ئېلىشىمىز ۋە ياردەم قولۇمىزنى سۇنۇش پەيتى كەلدى، دەپ ئويلايمىز. كېلىڭلار قېرىنداشلار بارلىغىمىز بىلەن سۇزاقتىكى قېرىنداشلىرىمىزغا ياردەم قىلايلى. ياردەم كىيىم-كېچەك، ئوزۇق-تولۇق ۋە ھەر قانداق نەرسە كېرەكلەر بىلەن بولىسا بولىدۇ. ئىئانە قىلىنغان نەرسىلەر مەھەللە ژىگىت باشلىرى ئارقىلىق "ئىتتىپاق" جەمئىيىتىگە تاپشۇرۇلسا بولىدۇ.

قىرغىزستان ئۇيغۇرلىرىنىڭ جۇمھۇرىيەتلىك "ئىتتىپاق" جەمئىيىتى.

قىرغىزستان ئۇيغۇرلىرى "ئىتتىپاق" جەمئىيىتىنىڭ ژىللىق ھىساۋاتى

1998-ژىلى 26-ماي كۈنى بىشكەك شەھىرى كومۇنلى-سۇكونىتى كومبىنات كلۇبىدا بىشكەك شەھىرى ۋە ئەتراپ رويونلىرىدىن بولۇپ 100 دىن ئارتۇق جامائەت ۋەكىللىرىنىڭ قاتنىشىشى بىلەن قىرغىزستان ئۇيغۇرلىرى "ئىتتىپاق" جەمئىيىتىنىڭ رەئىسى نىغمەتھاجى بوساقوۋ، "ئىتتىپاق" جەمئىيىتىگە ۋاكالەتەن، "ئىتتىپاق" جەمئىيىتىنىڭ ژىللىق خىزمەت پائالىيىتى ھىساۋاتىنى بەردى.

دوكلاتچىك ئالدى بىلەن "3-بىرلىك قۇرۇلتايىنىڭ روھى مەزمۇنىدىكى ئۇيغۇر خەلقىنىڭ، غايۋى نىشانلىرىنىڭ تۈپكى يولنۇشى بىرلىك ئاساسىغا ئىتتىپاقلىشىش، ئىچكى ۋە تاشقى جەھەتتىكى مىللى ئۇيغۇنۇشنىڭ ۋە مىللى تىكلىنىشنىڭ، مىللى مەنىيەتلىرىمىزگە مايىل، ئۆقتىلىرىغا يۈرسەت يارىتىشتا، خەلقئارالىق ئىنسانىيەت ھوقۇقلىرىدىن پايدىلىنىشتا دىموكراتىيەچە تەپەككۇر قىلىدىغان مىللى سۈپەتنى شەكىللەندۈرۈشىمىز لازىم"، - دەپ كۆرسەتتى. ۋە شۇنداقلا "ئىتتىپاق" پائالىيىتىنىڭ مەخسەتلەر بويىچە ئىش ئېلىپ بېرىشىدا، ئومۇمى ئىتتىپاقلىقىنىڭ كۈچ بولۇپ شەكىللىنىشىگە زىت ھاللارنى كەلتۈرۈۋاتقان مەلۇم شەخسلەر ئىكەنلىكى ھەققىدە توختىلىپ، ئۇلارنىڭ مەنبەئى غەرەز ماھىيىتىگە ئومۇمى جامائەتچىلىگىمىزنىڭ رايى بويىچە باھا بېرىشكە ھاۋالە قىلدى. شۇنىڭغا قارىماي "ئىتتىپاق" جەمئىيىتى ئاممۋى، ئۆز-ئۆزىنى تەمىنلەيدىغان ئىجتىمائىيەتتىكى ئىقتىسادى مەنبەئى بىر نەچچە ئونلىغان مىللەتپەرۋەر تىجارەتچىلەرنىڭ خالىسە خەيرىخاھلىغىغا تايانغان ساخاۋەتلىك ئىنسانلارنىڭ مەركىزىگە ئايلاندى، دەپ ئىزھار قىلدى، ۋە ئۇلارغا رەھمەتلە ئوقىدى، ۋە شۇ تەرتىپتە ئومۇمى قىلىنغان پائالىيەتلەر ھەر بىر ساھەلەر بويىچە كۆرسىتىلدى. شۇ تەرىقىدە دوكلات ئەمەللىكى بىلەن جامائەتنى جىددى ئۆزىگە جەلىپ قىلدى. ۋە ئاخىردا ھىساۋات دوكلاتىغا باھا بېرىش بويىچە جامائەت ۋەكىللىرىدىن، تۇرسۇنھاجى قۇربانى، توختى غوجا ھاجىم، تاش غوجا ھاجىم، شائىر مانناپ قاسىم، گۈلئايىم ھاجىم، نەخمەتجان غازى قارابالتا شەھەر ۋەكىلى ۋە شائىرە خەلچەم مىراخىمۇۋا ۋەكىلى قاتارلىق ۋەكىللەر بىر ئېغىزدىن قىرغىزستان ئۇيغۇرلىرى "ئىتتىپاق" جەمئىيىتىنىڭ ژىللىق ھىساۋات دوكلاتىنى، ئەمەلى ۋە قانائەتلىنەرلىك دەپ باھالىدى. ۋە ھازىرقى ئىقتىسادى جۈشكۈنلۈك دەۋرىدە "ئىتتىپاق" جەمئىيىتى يېنىدىكى ياشلارغا ۋە تىجارەتچى ساخاۋەتلىك ئىنسانلارغا مىللى غۇرۇرىيىتى ئۈچۈن قىلغان ياردەملىرىگە رەخمەتلەر ئوقىدى ئاخىرىدا ژىغىن ۋەكىللىرى قىرغىزستان ئۇيغۇرلىرى "ئىتتىپاق" جەمئىيىتىنىڭ ژىللىق ھىساۋاتىنى تولۇق قول كۆتۈرۈپ پروگراممىلار بويىچە ئىش پائالىيەتلىرى قانائەتلىنەرلىك دەپ قارار قابۇل قىلدى.

2. كۈن تەرتىبى بويىچە "ئىتتىپاق" جەمئىيىتىنىڭ تەۋسىيەسى بىلەن ئاقساقاللار كېڭىشى تەركىبىدىن يەتتە كىشىلىك كومىسسىيە تۈزۈلۈپ "ئىتتىپاق" جەمئىيىتى بىلەن جامائەتچىلىگىمىزنىڭ زىچ مۇناسىۋىتىنى ئورنىتىش مەخسىتىدە بىر نەچچە مەسىلىلەر بويىچە پىكىر ئېلىش ھەرىكىتى ژۈرگۈزۈلگەن ئىدى.

مانا شۇ مۇناسىۋەت بىلەن ئاقساقاللار كېڭەش رەئىسى سۇلتان ئەيسا، كومىسسىيەنىڭ خۇلاسە دوكلاتىنى ئوقۇپ ئۆتتى. "ئىتتىپاق" جەمئىيىتى رەئىسىگە مۇناسىۋەتلىك ۋە بىر نەچچە مەسىلىلەر ئۈستىدە نىغمەتھاجىم جاۋاپ بېرىپ، مۇندىن كېيىنكى جەمئىيەت ئىشلىرىدا بىلەن ئاما كېلىشىپ، مەسلىھەتلىشىپ ئىشلەش سەۋەنلىكلەردىن ساۋاق ئېلىشقا ۋەدە بېرىپ، ئومۇمى جامائەتچىلىگىمىزنىڭ "ئىتتىپاق" جەمئىيەتكە داۋاملىق كېلىپ ھەر ئاينىڭ 5-كۈنىدە بولىدىغان ئىجتىمائى مۇھاكىمىلەرگە ئاكتىۋ قاتنىشىپ بېرىشىنى ئۆتۈنۈپ سورىدى.

3. كۈن تەرتىبى بويىچە، جۇمھۇرىيىتىمىزنىڭ جالالئاباد سۇزاق رايونىدىكى سۇ ئاپىتىدىن جەبرى تارتىۋاتقان قېرىنداشلىرىمىزغا ئىقتىسادى ئىئانە توپلاش بويىچە، قىرغىزستان ئۇيغۇرلىرى "ئىتتىپاق" جەمئىيىتىنىڭ پۈتۈن ئاھالىلىرىمىزغا پەۋقۇلئاددى مۇراجىيىتىنى ئېلان قىلدى. ۋە پۈتۈن مەھەللە جامائەتچىلىگىمىزنىڭ بۇ ھەرىكەتكە ئاكتىۋ قاتنىشىشىنى ئۆتۈنۈپ سورىدى شۇنىڭ بىلەن ژىغىن ئۆز ئىشىنى تامامىلىدى.

(ئۆز مۇخبىرىمىز)

سۇزاققا ياردەم بېرىش ھەرىكىتى باشلىنىپ كەتتى

قىرغىزستان سۇزاق رايونىدا يۈز بەرگەن تەبىئى ئاپەتنىڭ ئازاپ چەككەن قېرىنداشلارغا بىزنىڭ رېسپۇبلىكىنىڭ خەلقى قايغۇرۇپ ياردەم قولىنى سۇزماقتا.
جۈملىدىن بۇ ھەرىكەتتە چەتتە قالمىغان ئۇيغۇرلارمۇ ئۆزىنىڭ تېگىشلىك ھەسسىنى قوشماقتا مەسىلەن:

1. خەلچەم مىراخىمۇۋا- 20 دانە كۆرپىكا 2. ئەلى ھاجىم- 500 سوم
3. ئابدۇمېجىت نۇرئاخۇنوۋ كىچىك باللار ئايىغى- 100 دانە
4. مىرزاكىم ھاجىم، بارى ھاجىم، تىلىۋالدى ھاجىم توكۇلدوش جامائەت نامىدىن تاۋار- 28000 سوملۇق، پۇلى- 1300 سوم
5. مەرىپەت ئۆي نامىدىن نوغمانبېك توۋار- 3000 سوملۇق، پۇلى- 1000
6. ۋاستوك- 5 نامىدىن، ياسىن ھاجىم، سىيىت ھاجىم- 500 سوم
7. تېپس جامائىتىدىن- 835 سوم
8. نىجات شەمىيېۋ- كىچىك باللارنىڭ يۇبكا- 430 سوملۇق
9. لېبېدىنوۋكا نامىدىن ئۆز جامائىتى- توۋار - 500 سوملۇق، پۇلى-400
10. نوۋوپاكروۋكا نامىدىن تۇرسۇنھاجى بەرا توۋار- 20000 سوملۇق پۇلى- 2000 سوم
11. ساۋخوز كومسومولسكى يۇسۇپوۋ توۋار- 300 سوملۇق، پۇلى- 910
12. ئاياللار كېڭىشى گۈلئايىم ھاجىم تاتلىق-تۈرۈم - 1272 سوملۇق، كىيىم كېچەك- 12000 سوملۇق، پۇلى- 300 سوم
13. ساۋخوز "ئالاتاۋ" ئابدۇمېجىت پۇلى- 500 سوم مەسچىتتىن توۋار- 7000 سوملۇق، ئاھالىدىن- 905 سوم

داۋامى كېيىنكى ساندا

خەۋەر

25-ماي كۈنى قىرغىزستان ئۇيغۇرلىرى "ئىتتىپاق" جەمئىيىتىنىڭ، رەئىسى نىغمەتھاجىمنىڭ ھەمرالىغىدا بىشكەك شەھىرىگە كېلىپ، 26-ماي قىرغىزستان ئۇيغۇرلىرى "ئىتتىپاق" جەمئىيىتىنىڭ ژىللىق دوكلات ژىغىنىغا قاتناشتى، ۋە جامائەت بىلەن ئۇچرىشىپ، شەرقى تۈركىستان، تىبەت، ئىچكى موڭغۇل ۋە تەيۋەن خەلقلىرىنىڭ مۇستەقىللىق داۋاسىغا مۇناسىۋەتلىك، خەلقئارا ۋەزىيەت ئۈستىدە سۆھبەت ئۆتكۈزۈلدى، ۋە سوئاللارغا جاۋاپ بەردى. ۋە شۇ كۈنى، گېرمانىيەگە قايتتى. بۇ ھەقتىكى سۆھبەت خاتىرىسىنى گېزىتىمىزنىڭ كېيىنكى ساندا بېرىمىز.

(ئۆز مۇخبىرىمىز)

ئەركىن ئالپتېكىن

ئالمۇتا ۋە بىشكەك شەھىرىدە زىيارەتتە بولدى. تەكلىپلەرگە بىنائەن خەلقئارالىق ژۇرنالىست ۋە دىپلوماتىيە ساھىبى، ۋاكالەتسىز مىللەتلەر تەشكىلاتىنىڭ سابىق پرېزىدېنتى ئەركىن ئالپتېكىن نى ئالمۇتا شەھەر ئاھالىلىرى، جامائەتچىلىكى، مەكتەپ ئوقۇغۇچىلىرى، ۋە سەنئەتچىلىرىدىن بولۇپ، ئۇرغۇزلىغان كىشىلەر ئالمۇتا ئائېراپورتىدا 20-ماي ئەتىگەنلىكى سائەت 3.30 دە قىزغىن كۈتۈپ ئالدى. ئەق مەيدانىغا قىرغىزستان ئۇيغۇرلىرى "ئىتتىپاق" جەمئىيىتىنىڭ رەئىسى نىغمەتھاجى ئۆلگۈرۈپ باردى.
ئەركىن ئالپتېكىن جانابلىرى ئالمۇتىدىكى جامائەت ۋە تەشكىلاتلار بىلەن ئۇچرىشىپ مەنىلىك سۆھبەتلەر ئېلىپ باردى.

تەھرىر ئىلاۋىسى

"بىشكېك ئاخشىمى" گېزىتىنىڭ 1998-يىلى 1-ماي سانىغا "جاھاد قۇربانلىرى ۋە تۇتقۇنلىرى" دېگەن ماۋزۇدا ماقالا بېسىلىپ، جەمئىيەتتە ناھايىتى چوڭ غۇلغۇلا پەيدا قىلدى. شۇنداقلا ئۇيغۇر جامائىيىتى ئارىسىدىمۇ ئوخشاش بولمىغان بەس-مۇنازىرىلەر ئەۋج ئالماقتا. ئۇيغۇر جامائەتچىلىكىنى بۇ ھەقتىكى ئۇچۇرلار بىلەن خەۋەردار قىلىش ئۈچۈن، گېزىتىمىزنىڭ بۇ سانىغا "جاھاد قۇربانلىرى ۋە تۇتقۇنلىرى" دېگەن ماقالىنى تولۇق تېكىستى بىلەن تەرجىمە قىلىپ باستۇق.

1998-يىلى 1-ماي كۈنى چىققان "بىشكېك ئاخشىمى" گېزىتىدە شۇ گېزىتنىڭ مۇخبىرلىرى ئو. دەدىيۇچېنكو، ئا. ئوتورباييېۋا ۋە ۋ. لومكوۋلارنىڭ جىددىي "سىگنال تۇتۇش"، "ئۇلار ئۇرۇشنى خالايدۇ"، "دىنىنىڭ زىيىنى" قاتارلىق تۆرت ماۋزۇغا بۆلۈنگەن پۈتۈن

مەپكۈرىسىنى ئاكتىپ يورۇتۇش بىلەن تونۇلغان كىشى ئىدى. "بىشكېك ئاخشىمى" گېزىتىنىڭ مۇھەممەت ئىبن ئابدۇ ئەلۋاھاب 18-ئەسىرنىڭ ئىلاۋىيسى: ئۆزىنىڭ ئىسمى بىلەن ئاتالغان رېئال تارىخى شەخسى، ئىسلامدىكى يېڭى دىنى ئېقىم ۋە نەزەرىيەنىڭ ئاساسچىسى ۋە نەزەرىيە

يانچۇغىدىن "ماكاروۋ" تاپانچىسىنى چىقىرىپ، ئاتماقچى بولۇپ، قاتتىق قارشىلىق كۆرسەتكەن بولسىمۇ، بەختكە يارىشا ھەممە ئىش ئوق چىقىرلماي ھەل بولدى. ئۇنىڭدىن باشقا 20 دىن ئارتۇق ئادەم چېكىستلەرنى "كۆچ ئىشلەتتى" دەپ قاراپ تۇرۇشتى تىنتىش ئاجايىپ نەتىجە بەردى جۇمھۇرىيىتىمىزدە ئىككى يۈزگە يېقىن ئەزاسى شەرقى تۈركىستاننى ئازات قىلىش قانۇنسىز دىنى تېررورلۇق تەشكىلات بارلىقىنى يەنە بىر قېتىم تەستىقلىدى. ئۇ ئۆيدە تېپىلغان تۆمۈر ساندۇقتا ئونلىغان ۋاھابىلەرنىڭ مەجلىس-لىرى دەۋەتلىرى يېزىلغان، سىن ئالغۇ ئۈن ئالغۇ كاسسېتلىرى 200 دەك ئەزالەر نىڭ ئانكېتى ج. قەيسەرلىنىڭ نامىغا يېز-ىلغان بىر قانچە ھۆججەت ئومۇمى نەچچە يۈزمىڭ دوللارلىق، ۋە تەپسىلى يېزىلغان ھېساۋاتلار يەنى قورال ياراق سېتىپ ئېلىش ئۈچۈن، تەشۋىقە ۋاراقلار باستۇرۇش ئۈچۈن، قاتناش قوراللىرى سېتىپ ئېلىش ۋە كوماندىروۋكىلارغا بېرىش راسخوتلىرى،

كېيىن ئۇلارنى ئۆز تەۋەسىدىن چىقىر-ۋەتكەن. چېگرالارنى، مەملىكەت بىخەتەر-لىك مىنىستىرى خادىملىرى ئەكرەم ۋە دىيارنى ئائېروپىلان بىلەن كاراچى ئائېرو-پورتىدىن — ماناس ئائېروپورتىغا ئۇچۇپ كېلىدىغانلىقىنى ئالدىن ئاگاھلاندۇرغان. ئۇلارنى ئۇچاقتىنلا ئاپىرىپ بىخەتەر-لىك مىنىستىرلىكىگە ئېلىپ كېلىپ، بۇ كېيىنمۇ بالىلارنىڭ ئۇلۇغ ... بارمايتى ئۆز ئاتا-ئانىسىنى تاپشۇرۇپ بەردى. بىراق ئۇلار ئۆزىنىڭ ئۈستىدىن قارىغاندا سورىغاندا، ئالام — جىم دېمەي ئولتۇرۇۋالدى. پەقەت ئۇلار كاپىرلارغا قارشى، بۇ مۇقەددەس ئۇرۇش ھەققىدە شۇئار ئۇ ئۆزلىرىنىڭ بورچى دەپ ئۇلۇغ ئۇستاز ھەققىدە قەيت قىلدى. ئۇ قانداق قىلىپ ئۇ ئانىلىرى ئۇلارنىڭ ئۆيدىن ئىبادەت قىلدۇرۇپ بۇ شۇئارنى تەكرارلايدىغانلىقىنى كۆرۈپ ھەيران بولغان ئاتا — ئانىلار ئانلاردىن ... ئاقساقاللار مەسلىھىتى بىلەن ئوغلىنى مەدرىسكە

ئوقۇش ئىككى يىلغا بەلگىلەنگەن بولۇپ ئۇلارنىڭ ئاساسى مەختىي، مۇسۇلمانلارنىڭ ئۇلۇغ ئىمپېرىيەسىنى، خەلىپىلىكنى قۇرۇش ئۈچۈن جەڭچىلە تەربىيەلەش.

دىنىنىڭ زىيانلىق تەرىپى

رېسپۇبلىكىمىزدە ئىسلام دىنىنىڭ ئاھالىلىرى كۈندىن — كۈنگە بىنارامىلىق پەيدا قىلماقتا. بىزگە كېلىپ دىنتار قىشلاقلاردا ۋاھابىلارنىڭ سانى كۈندىن — كۈنگە كۆپىيىۋېتىرىپ تېزلىكتە ئۆ-سمەكتە. پەقەت بولتۇرقى بىر يىلدا م. ب. م غا پاكىستاندىن دۆلىتىمىزگە كېلىپ ئۆزۈن مۇددەتتىن ئارتۇق-چىلاردىن 39 ئادەم مەلۇم بولغان. پەقەت جالالئاباتتىكى ئۆيلەردىن سائۇدى ئەرەبىستان، ئىران، ئافغا-نىستاندىن تارقىتىلغان 400 دىن كۆپرەك ۋاھابىزىمنى تەشۋىق قىلىدىغان

"جاھادنىڭ قۇربانلىرى ۋە تۇتقۇنلىرى"

بىر بەتلىك ماقالىسى بېسىلىپ چىقتى. بۇ ماقال ئاشۇ ماقالىنىڭ ئېنىق تەرجىمىسى ماقالىنىڭ باش تەرىپىگە بىرىنچى قېتىم قىرغىزىستاندا ئاكتىپ ئىشلەۋاتقان بىزنىڭ گىراژدانلىرىمىزنى پاكىستاندا جايلاشقان جاھادنىڭ جەڭچىلىرىنى تەييارلايدىغان يوشۇرۇن لاگېرلارغا ئېۋەتىدىغان كانال پاش قىلىندى. ئۇلارنى جەلىپ قىلغۇ-چىلار قاماققا ئېلىنىپ دۆلەت مىللى بىخەتەرلىك مىنىسترلىكىنىڭ ۋاقىتلىق تۇتۇپ تۇرۇش تۈرمىسىدە گوۋاھلىق بەرمەكتە. ئاپرېل ئېيىنىڭ دەسلەپكى كۈنلىرىدە مىللى بىخەتەرلىك مىنىستىر لىكىگە ناھايىتى ھاياجانلانغان ئىككى نەپەر ئۇيغۇر ئايالىرى مۇراجىئەت قىلدى. ئۇلار ئۆزلىرىنىڭ 17 ياشقا كىرگەن ئوغۇللىرىنىڭ بىرى، بىر ئاي بۇرۇن ئىزسىز يوقاپ كەتكەنلىكىنى ئېيتتى. م. ب. م. گە ئەرىزلىنىشنىڭ سەۋەبى بولۇپ، بىر بالىنىڭ ئانىسىغا يازغان خوشلىشىش خېتىنىڭ تېپىلىشى سەۋەپ بولدى. بۇ خەتكە بىر نەچچە ئېغىز سۆز يېزىلغان بولۇپ: "ئىزدىمنى جاھادتا ئىزدەڭلار ..."، دەپ يېزىلغان...

ئىككى كۈندىن كېيىن ئوپېراتىپ خادىملار تورپىرىمنى ئىنقىلاپ چىقتى. بۇ بالىلارنى پاكىستانغا ئېۋەتكەنلىكىنى بالىلارنىڭ تەغدىرى ھەققىدە ھېچ نەرسە مەلۇم ئەمەس ئىدى. سوراق قىلىنغان تۈرمىنىڭ خادىملىرى، بىر نامەلۇم كىشىنىڭ ھېلىقى گۆدەكلەرنى پاكىستانغا ئېۋەتىش رەسمىيەتلىرىنى ئۆتكەن كىشىنىڭ سۈرىتىنى تەسۋىرلەپ بەرگەن بولسىمۇ، لېكىن تەكشۈرگۈچىلەرگە تېخى ئېمە ئۈچۈن پايتەختتىكى "ئاق جولتاي" دېگەن پىرىمنىڭ قانۇننى بۇزۇپ ئېمە ئۈچۈن بۇ نامەلۇم كىشىنىڭ تېكشىلىك كۆۋالىق ئىسلىرىنىڭ بۇ خىل ئاھۋاللاردا ئاتا-ئانىلارنىڭ 15 ياشقا توشمىغان بالىلارنى چەت ئەلگە ئېۋەتىشتە رازىلىق بىلدۈرۈپ ئۆتەيدىغان رەسمىيەتلەرنى تەلەپ قىلمىغانلىقىنى ئېنىقلاش لازىم ئىدى. تەسۋىرلەپ بېرىلگەن بالىلارنى ئېۋەتكۈچى كىشىنىڭ سۈرىتى چېكىسلارغا ياخشى تونۇش بولۇپ چىقتى. ئۇ كىشىنىڭ كېلىپ چىقىشى خىتاي ئۇيغۇر بولۇپ يېشى تەخمىنەن 36 — 38 ياشلاردا م. ب. م. مەلۇماتى بويىچە بۇ كىشى، بۇنىڭدىن 3 يىل بۇرۇن بىشكېككە كەلگەن. ۋە ئۆزىنىڭ ۋاھابلىق

تچىسى، ۋاھابىلەر گراژدانلىق، زامانىۋى جەمئىيەتنى قابۇل قىلمايدۇ. كۆپلىگەن دۆلەتلەردە ھازىر مەۋجۇد، دىن بىلەن دۆلەتنىڭ ئايرىملىق پرىنسىپىغا يول قويمايدۇ. بۇ ئېقىم ئەكسىللىكى، ۋە تەجاۋۇز چىلىقى بىلەن پەرىقلىنىدۇ. ۋاھابىلەر تەشۋىقاتىنىڭ قىرغىزىستان تەۋەسىدە ئاكتىپلىق بىلەن يولغا قويۇلۇۋاتقانلىق توغرىسىدا مەلۇمات م. ب. م. غا 91 — 93 يىللاردا كېلىپ يەتكەن ئىدى. ئېنىقلىنىشچە ئۆزىنى قەيسەرلى ئاتىۋالغان شەخسنىڭ ئۈچ پاسپورتى بولۇپ، يەنى خىتاي، تۈركىيە، قىرغىز ئۇنىڭ ئېيتىشچە ئەسلى، بىر نەچچە يىل خىتاي ھۆكۈمە-تىنىڭ شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونىدا ژۈرگۈزۈۋاتقان سىياسىتىگە نارازى بولۇپ خىتايدىن تۈركىيەگە يۆتكەلگەن. شۇندىن بېرى ئۆزىنىڭ ئاساسى مەخسىتى ئۇيغۇر ستاننى (شەرقى تۈركىستاننى) ئازات قىلىپ مۇستەقىل دۆلەت قىلىپ قۇرۇشنى مەخسەت قىلغان. ئۇ قانداق قىلىپ، ئۇ بىزنىڭ جۇمھۇرىيىتىمىزگە كېلىپ ئولتۇرا-قلىشىپ قالدى، تېخى نامەلۇم. ج. قەيسە-رلى ئاللىقاچان قىرغىزىستان گراژدانىغا ئۆيلىنىپ، نوۋوپاكروۋكىدا ئۆي — جاي "مېرسېدېس" ماشىنا، يانچۇق تېلېفون ئېلىپ ئۈلگۈرگەن ئۇنىڭ فاناتىزىملىق، ۋاھابلىق ئېتىقادىغا بىشكېك ۋە چۇي ۋادىسىنىڭ نەچچە يۈزلىگەن مۇسۇلمانلىر-نىڭ دىققىتىنى قوزغىغان، دىنى فاناتىك ج. نىڭ قولغا ئېلىنىشقا ئەق ئاشۇ ۋۇقىرىدا ئېيتىلغان بالىلارنىڭ ۋەتىنى سەۋەپ بولۇپ، چېكىستلارنىڭ نوۋوپاكروۋكىغا بېرىپ ئۇلارنى قولغا ئېلىشىغا ۋاھابىلەر تەشكىلا تىنىڭ تېرىشچان ئەزالىرى قەيەرگە ژىغىلىش توغرىلىق مەۋماتلار ئېگە بولغاشقا م. ب. م نىڭ تېررورلۇققا قارشى تۇرۇش قالغان گۇرۇپپىسى ئېۋەتىلگەن ئىدى.

تۇتۇش

بۇلارنى قولغا ئېلىش ئوپېراتسىيەسى مۇسۇلمانلارغا بولغان ھۆرمەت ۋە دىپلوماتىيە يۈزىسىدىن قۇربان ھېيتىنىڭ ئۆتۈپ كېتىشىنى كۈتۈپ تۇرغان ئىدى. بىراق ئۇنىڭ ئەتىسىگىلا ۋاھابىلەرنىڭ مەجلىسى ئادەتتىكى چاي چومپەردىسى بىلەن ئۆتىدىغان بولغاشقا ئىشىك ئۆيۈ-قسىز ئېچىلىپ، "ھېچكىم ئورنىدىن قوز-غالمىسۇن" دېگەن بۇيرۇق بېرىلدى. بەختكە ھەممە ئىش گەرچە ج. قەيسەرلى

يىمەك-ئىچمەك ۋە ئۆز ۋاقتىدا پاكىستانغا ئېۋەتىلگەن 20 كىشىنى تەمىنلەش توغرىلىق مالىيە ئاتچوتى ۋە باشقىلار بار. ج. نىڭ نەق ئۆزىنى ئاختۇرغاندا 73 مىڭ دوللار ئاقچە، بەزەن ھۆججەتلەرنى ئۆگەنگەندە، ئۇنىڭ يۈزلىك تېلېفونى ئارقىلىق خەلقئارادا تېلېفوندا سۆزلەشكەن پۇل مىقدارى، بىر ئايدا 2000 دوللاردىن ئېشىپ كەتكەن. شۇ كۈنى كەچقۇرۇنلىقى تەشكىلاتنىڭ بەش ئەزاسى قولغا ئېلىندى. ج. قەيسەرلى جىنايەت قانۇنىنىڭ ئۈچ ستانسىيەسى بويىچە ئەيىبلەنمەكتە. 1-يالغان دوكۇمېنتلاردىن پايدىلانغانلىقى، 2-جەڭگۋار قورال-ياراق ساقلىغانلىقى، 3-مىللى ۋە دىنى ئۆچمەنلىكى قوزغ-مغانلىقى ئۈچۈن ئەيىبلەنمەكتە.

ئۇلار ئۇرۇشنى خالايدۇ

سوراقتا ج. ئۆزىنىڭ بالىلاردىن پاكىستانغا ئەۋەتكەنلىكىگە ئىقرار بولدى. ئومۇمەن، ئۇ ناھايىتى كام ئۇچرايدىغان سۆزمەن تۇتقۇن بولۇپ چىقتى. بولۇپمۇ سۆز ۋاھابىزىمنىڭ ئەركىنلىك ئۈچۈن كۆرەش قىلىش، پارلاق ئىستىقبال توغرىسىدا بولۇۋاتقاندا، ئۇ تېخىمۇ كۆپ سۆزلىگەن بولسىمۇ، لېكىن بالىلارنىڭ قەيەرگە جايلا-شقانلىقىنى بىلىپ ئېلىشقا ئىمكانىيەت بەرمىدى.

لېكىن مۇئامما ئۆزلىگىدىن تۇيۇقسىز يېشىلدى. ئېنىقلىنىشچە بۇ گودەك ئىنقىلابچىلارنىڭ ۋىزا قەرەلى ئۆتكەندىن

بېرىشى، بەك ئوبدان ئىش-تەك ئۆيۈلدى چۈنكى بالىلىرى تاماكا تاشلىدى، ئىجمەي تالاغا چىقىپ يوقاپ كەتمىدى. بىراق روھى بىلىمگە بېرىلىشى ئاشۇ ترادىتسىيە بىلەن تاماملاندى. بالىلار بىلەن سۆھبەتلەشكەن پسىخولوگلارنىڭ قەيت قىلىشىچە ئەكرام بىلەن دىيارنىڭ يۈرۈش تۇرۇشىدا روبوت ئادەملەرگە خاس مەخسۇس مىجەزلەر كۆرۈنگەن، ۋاھابىلەرنىڭ خاراكتېرى ئېنىق كۆرۈنمەكتە. ئەلۋەتتە، ئۇلارنىڭ ئالاھىدە بىرى ج. قەيسەرلى بولۇپ ھېسابلىنىدۇ. ئۇلارنىڭ ئولۇق ئىدىيەسى ھەققىدە فاناتىز-

ىملىق ئىرادىسىنى يېشىپ چىقىش ناھا-يىتى تەس. ئۇنى يېشىپ بېرىدىغان ھەر قانداق پاش قىلىش ئۇسۇللار ھەتتا پسىخولوگىيەلىك ئۇسۇللارمۇ ياردەم بېر-مەيۋاتىدۇ. بالىلارنىڭ ئاتا — ئانىلىرى بولۇپمۇ ئانىلىرى م. ب. م غا ئەرىزە بېرىشكە جۈرئەت قىلغانلىقى ئۈچۈن ئەسەبىي ھالغا چۈشمەكتە. چۈنكى ئۇيغۇر مەھەلىسىنىڭ ئاقساقاللار كېڭىشىنىڭ چوڭلىرى ئۇلارنى ساتقۇنلۇقتا ئەيىبلىمەكتە. ئۇلار-نىڭ بېشىغا چۈشكەن ئەڭ كۆپ ھاقارەت-لەرنىڭ ئەڭ يېنىكى بولماقتا. ھازىر ئۇلار-نى "يارىماس ئادەملەر" دەپ ئىلان قىلىپ جامائەتچىلىكتىن چىقىرىۋېتىشنىڭ چار-ىسىنى ئىزدىمەكتە. "بىشكېك ئاخشىمى" گېزىتىنىڭ ئىلاۋىسى م. ب. م غا مەلۇم بولۇشچە سىرتتىن كەلگەن ئېنىق مەلۇما-تلارغا قارىغاندا، قىرغىزىستاندا پاكىستاندىن كەلگەن ئىسلام دىنىنى تەشۋىق قىلىدىغان دەۋەتچىلەر بار. ئۇلارنى لاخار ۋە رايون ئەتراپىدىكى تەربىيەلەش مەركەزلىرىدە تەييارلايدۇ. بىر ژىلدىن باشلاپ مەركەز-لەردە تەربىيەلىنىدىغانلارنىڭ سانى 8 مىللىيونغا يېتىدۇ. ئۆتكەن ژىلى بۇ مەر-كەزلەردە 800 مىڭ دەۋەتچىلەر تەربىيە-لىنىپ چىققان ئۇلارنىڭ 8 نەپىرى ھازىر ئۆزىنىڭ رەسمىيەتلىرى بىلەن قىرغىز-ستاننىڭ بارلىق ئوبلوسلىرىدا كۆچۈپ يۈرمەكتە. بەزى مەلۇماتلارغا قارىغاندا، ھازىر 200 گە يېقىن گراژدانلار يوشۇرۇن ھالدا بۇ تەربىيە مەركەزلىرىدە تەربىيەلەنمەكتە.

كىتاپلار مۇسادىرە قىلىنغان كېيىنكى ۋاق-ىتلاردا قىرغىزىستاندىكى مەسچىتلارنىڭ سانى مىكلاپ سانىلىدۇ. ئۇلاردىن پەقەت 100 گە يېقىن مەسچىت قانۇن مىنىسترلىكىدە تىزىمغا ئېلىنغان، قالغانلىرى م. ب. م نىڭ مەلۇماتى بويىچە يوشۇرۇن مەسچىت بولۇپ تۇرماقتا. بىر يىل بۇرۇن بىرمۇ مەشرەپ يوق ئىدى. بۈگۈنگە كېلىپ بىشكېكتىكى، مەشرەپلەر (ئۇيغۇر ياشلىرىنىڭ يە ئاستى تەشكىلاتى) سانى 20 گە يەتتى. ئەمەلىيەتتە زادى قانچە؟ ئېھتىمال پەقەت م. ب. م ج. دىلا تىزدىن ئۆسۈۋاتقان رادىكال فاناتىزىملىق پروگراممىنىڭ تېررورلۇق ۋاھابىلەر بار-لىقىدىن بىئارام بولۇۋاتسا كېرەك.

لېكىن، ئەجەبلىنەرلىكى شوكى ئاق ئۆيلەردىكى دۆلەت ئەربابلىرىنىڭ تېخىچە بىئارام بولماي بىغەم يۈرمەكتە. ئۇنىڭ ئۈستىگە تېخى بەزى ئەكسىل ھەر-ىكەتچى ئىسلام ئېقىمى بىزنىڭ ئەركىنلىك دېموكراتىيە تۈزۈمىمىزنى تولۇقلاش ئۈچۈن كېرەك دەپ ھېسابلىماقتا. بۇنىڭدىن بىر ئاي بۇرۇن ئاق ئۆينىڭ بىر بۆلۈمىدە خېلى ژۇقىرى دەرىجىلىك بىر ئەرباب. بۇ ماقالىنىڭ ئاۋتورلىرىدىن بىرىگە ناھايىتى سەممىلىك بىلەن ئۆزىنىڭ ئىرادىسىنى ئىسپاتلىغان. شۇ نەرسىنى ئېنىق ئېيتىشقا بولىدىكى، جۇمھۇرىيىتىمىزدە دىنى بىر-لەشمىلەر ئاراكۆرەش ئىدېئولوگىيە رامكىسى ئىچىدە كېتىپ بارىدۇ. بىراق شۇ نەرسە ئېنىقلاندىكى ئىسلام رادىكاللىرىنىڭ پائالىيىتى ئاكتىپلاشماقتا. "ۋاھابىلەرنىڭ رەھبەرلىرى (بارلىق ئاھالىنى ئىسلام دىنىغا كىرگۈزۈش ۋاقتى كەلدى) دەپ تونۇماقتا. ئۇلار ئۆزلىرىنىڭ سۆزلىرىنى ئەمەلىيەت بىلەن تەستىقلىماقتا. ھەر ژىلى جۇمھۇرىيىتىمىزگە مىڭلاپ نۇسخە ئۆترۇقسىز كىتاپلارنى ئەكېلىپ تارقاتماقتا. بۇنداق كىتاپلار ب. م. ب. دا خېلە كۆپ توپلاندى. ئەمەلى ئاھۋال شۇنى ئىسپاتلىدىكى دىنغا ئىشىنىدىغان فاناتىكلار خېلى كۆپ دەرىجىدە ياشلىشىۋاتىدۇ. شۇ نەرسە ئوچۇقكى دىنى ئىشلار بويىچە دۆلەت كومىسسىيەسى رادىكال دىنى-چىلارنىڭ ھوجۇمىغا تاقابىل تورالمايۋاتىدۇ. ھازىر رادىكال خاراكتېرلىك چارە تەدبىر كېرەك. بۈگۈن ئۇنداق قىلمىسا ئەتە كەچ بولۇپ قىلىشى ئېھتىمال.

سىگنال! ئۇيغۇرلار

تۆۋەندە بىز "بىشكېك ئاخشىمى" دا بېسىلغان بىر قانچە ماقالىدە يېڭى ئىستىمال قىلىنغان كونا ئاتالغۇلارغا قىسقىچە ئىزاھات ۋە ئاددىيغىنە ئىنكاسىمىزنى بەردۇق. بۇ ئارقىلىق جامائەت بىلەن ئورتاقلاشماقچىمىز شۇنداقلا بۇ مەسىلىلەر ئۈستىدە مۇددەتكە بۇلۇپ، مۇھاكىمە ۋە مۇنازىرە ئېلىپ بارماقچىمىز.

"ئىتتىپاق" گېزىتى تەھرىر بۆلۈمى.

1. ۋەھھابى دىگەن نىمە؟

ئىسلامدىكى دىنى، سىياسى ئېقىم. مۇھەممەد ئىبىن ئابدۇل ۋەھھاب (1703 – 1787) ئاساس سالغان. ۋەھھابىلارنىڭ ئاساسى ئەقىدىسى بىر خۇدالىقنى تەرغىپ قىلىشتۇر. ۋەھھابىلار بىرخۇدالىق ئەقىدىسىدە مەھكەم تۇرۇپ، "قۇرئان" ۋە ھەدىس ئاساسىدا "دىنىي تازىلاش" قا، ئىسلام دىنىنى مۇھەممەد پەيغەمبەر ۋاقتىدىكى ئەسلى ھالىتىگە كەلتۈرۈشكە، ئەرەبلەرنى "ھەقىقى ئىسلام" نىڭ يېشىل بايرىقى ئاستىغا بىرلەشتۈرۈشكە چاقىرغان. ۋەھھابىلار ۋەھدانىيەتنى ھىمايە قىلىپ، "مۇقەددەس جايلار" غا زىيارەت قىلىشنى، ئەۋلىيا ۋە مازارلارغا سېغىنىشنى، زاھىدلىقنى ئەيىپلىگەن. ئاددى كىيىنىشنى، كەمتەر بولۇشنى، ئەيش-ئىشرەتكە، بايلىق توپلاشقا بېرىلمەسلىكنى تەرغىپ قىلغان ۋە تەكلىك، باراۋەرلىكنى تەشۋىق قىلغان. ۋەھھابىلارنىڭ ھەركىتى، ۋە ئىدىيىسىنىڭ تەسىرىدە ئابدۇل ئەزىز ئىبىن سەئۇد رەھبەرلىكىدە غازات ئۇرۇشى باشلىنىپ، نەتىجىدە 1932-يىلى سەئۇدى ئەرەبىستانى دۆلىتى قۇرۇلغان.

ۋەھھابىلارنىڭ ھەركىتى ئىسلام دىنىنىڭ ۋە پۈتۈن دۇنيا مۇسۇلمانلىرىنىڭ چۈشكۈنلۈك، قالاقلىق ھەركەتلىرىگە قارشى ئىنكاس ئىدى. شۇنداقلا ئەرەب مىللەتچىلىكىنىڭ يېڭىدىن كۆتۈرۈلگەنلىكىنىڭ مۇھىم بەلگىسى بولۇپ، ئەرەب مىللىتىنىڭ دىنى ۋە مىللىي مەنپەئەتى، شۇنداقلا مىللىي تەغدىرى يادرو قىلىنغان.

خوش، ئۇنداقتا ئۇيغۇر خەلقىنىڭ بۈگۈنكى سىياسى، دىنى، ئىقتىسادى ۋە ئىجتىمائى تەغدىرىدە ۋەھھابىزمنىڭ نىمە مۇناسىۋىتى بار؟ شۇنداقلا بۇ ۋەھھابىزىم دىگەن سىياسى ئاتالغۇ قانداق بىر رەزىل سىياسى كامدىيە رېژىسسورىنىڭ ستراتېگىيەلىك توقۇلمىسى بولۇپ قالدى؟ بۇيەنە ئوتتۇرا ئاسىيا ۋە دۇنيادىكى تۈركى خەلقلەر شۇنداقلا مۇسۇلمان خەلقلەرنىڭ دىنى ۋە ئىرقى بىرلىكىنىڭ ھۇلىغا تەپرىقچىلىق سېلىشتىن ئىبارەت سىياسى نەيرەڭۋازلىقنىڭ تارىخى تەكرارلىقىمۇ قانداق؟ موشۇنداق تەپەككۇر قىلىش بۈگۈنكى ئويغانغان ھەر مىللەت خەلقىنىڭ ئەقەللى، لوگىكىلىق تەپەككۇردۇر.

2. پانئىسلامىزىم دىگەن نىمە؟

19-ئەسىرنىڭ ئاخىرىدا ئوتتۇرا شەرقتىكى مۇسۇلمان مەملىكەتلىرىدە مەيدانغا كەلگەن دىنى، سىياسى ئېقىم. جامالىددىن ئەفغانى (1839 – 1897) ئاساس سالغان.

پانئىسلامىزىمنىڭ ئاساسى ئەقىدىسى مۇسۇلمانلارنىڭ بىرلىكى، خەلىپە رەھبەرلىكىدىكى مۇسۇلمان دۆلەتلەرنىڭ بىرلىشىشىنىڭ زۆرۈرلىكى توغرىسىدىكى ئىدىيىنى تەرغىپ قىلغان. سىياسى جەھەتتە، پۈتۈن دۇنيا مۇسۇلمانلىرىنىڭ مىللەت ئايرىماي ئىتتىپاقلىشىپ، بىر خەلىپىنى ھىمايە قىلىپ، شەرىئەت ئاساسىدا دۆلەتتىن، مىللەتتىن، رايوندىن ھالقىغان، بىرلىككە كەلگەن بىر ئىسلام ئىمپېرىيەسى قۇرۇشنى تەشەببۇس قىلغان. دىنى جەھەتتە، بەلگىلىك يېتەكچىلىكى بولغان ۋە ئىجتىمائى ئىسلاھات بىلەن بىرلەشتۈرۈلگەن دىنى ئىسلاھات ئېلىپ بېرىپ، دىنى مائارىپنى مىللىي مائارىپتىكى بىرىنجى مەسىلە قىلىپ، دىنىنى پاكلاشتۇرۇش، ئېتىقادنى ئىدراك بىلەن مۇستەھكەملەش لازىم، شۇنداقلا ئىلغار پەن ۋە مەدەنىيەتنى ئۆگىنىپ، خەلقنىڭ ساپاسىنى ئۆستۈرۈپ، ئىسلام مەملىكەتلىرىنىڭ قالاقلىق ھالىتىنى ئۆزگەرتىش كېرەك دەپ ھېساپلىغان.

بۇ ئېقىمدىكىلەرنىڭ تەشەببۇسىدا ئىلغار تەرەپلەر كۆپ بولسىمۇ، ماھىيەتتە فېئودال كۈچلەرنىڭ مەنپەئەتى ئۈچۈن خىزمەت قىلغانلىقى تۈپەيلى ئاممۇۋىلىققا ئېگە بولالمىغان. شۇنداقلا "ئەرەب مەركەز" ئىدىيىسى يەنىلا يادرو قىلىنغان.

خوش، ئۇيغۇرلار ۋە باشقا تۈركى مۇسۇلمان خەلقلەرنىڭ بۈگۈنكى دىموكراتىك سىياسى ۋەزىيەتتە چاللا ساۋات سىياسى يالاقچى مۇخبىرلار تەرىپىدىن "پانئىسلامىست" دىگەن قالپاقنىڭ زورلاپ كەيدۈرۈلىشى نىمىنى چۈشەندۈرىدۇ؟ بۈگۈنكى مەخسەت ئوتتۇرا ئاسىيا جۇمھۇرىيەتلىرىدىكى ھەر قايسى تۈركى، مۇسۇلمان مىللەتلىرىگە بولغان سىياسى غەمخورلۇقمۇ؟ ياكى دىنى كۆيۈنۈشمۇ؟ ۋە ياكى "شەپكە" نى ئال دىسە "كاللا" نى كەسكەنلىكمۇ؟ ياكى بولمىسا ئاتالمىش مۇخبىرلارنىڭ يالىنىش سۈممىسى ئالغان ۋاقىتتىكى ھاياجاندىن قىزىتمىسىنىڭ ئۆرلەپ كېتىپ جۆيلۈپ سالغانلىقىمۇ؟ بۇمۇ كىشىلەرگە تولىمۇ تونۇش بولغان تارىخى تەكرارلىقتىن دېرەك بېرىدىغان مەنتىقى ئاتالىزىدىن ئىبارەت.

3. ئىسلام دىنىدىكى 3 ئېقىم دىگەن نىمە؟

ئىسلام دىنىدا ھازىر مەۋجۇت بولغان 3 ئېقىم ئىسلام مودېرنىزمى، ئىسلام ترادىتسىئونالىزمى ۋە ئىسلام فۇندامېنتالىزمى.

1. ئىسلام مودېرنىزمى–ئىسلام تەلىماتىنى يېڭى دەۋرگە مۇۋاپىقلاشتۇرۇش، ئىسلام دىنىنىڭ سىياسى، قانۇنى، ئىجتىمائى مەسىلىلىرىگە دائىر ئەقىدىلىرىنى يېڭىچە چۈشەندۈرۈش، ئىقتىسادى تۇرمۇشنى تەرتىپكە سېلىش ۋە ئىسلام پىرىنسىپلىرى ئاساسىدا تەرەققىياتنىڭ يېڭى يولىنى ئىزلەپ چىقىشنى ئۆزىنىڭ ئاساسى مەقسىدى قىلغان. شۇنداقلا غەيرى ئىسلام مەدەنىيىتىنى بىرلەشتۈرۈپ ئېلىپ بېرىشنى ياقلايدۇ.

2. ئىسلام ترادىتسىئونالىزمى–بۇ ئېقىمدىكىلەر ئوتتۇرا ئەسىردىكى ئىسلام ئەقىدىلىرىگە ئىزچىل ئەمەل قىلىپ، ئىسلام دىنىنى ئىسلاھ قىلىشقا قارشى تۇرىدۇ. ئۇلار مۇسۇلمانلار قايسى مىللەتتىن بولىشىدىن قەتئى نەزەر ئىسلام ئەقىدىلىرىگە سۆزسىز ئەمەل قىلىشى كېرەك، مۇسۇلمانلار تەڭ ھوقۇقلۇق، ئۇلارنى بىر-بىرىدىن ئايرىپ قارىماسلىق كېرەك دىگەن قاراشنى قۇۋۋەتلەيدۇ ۋە ئالغا سۈرىدۇ.

3. ئىسلام فۇندامېنتالىزمى–بۇ ئېقىمدىكىلەر ئۆزىنى دىنى ئويغىنىش تەرەپدارلىرى دەپ تونۇيدۇ. بۇ ئېقىمدىكىلەرنىڭ ئەقىدىسى، ئىسلامنىڭ ئاساسى پىرىنسىپلىرى كاپىتالىزىمدىنمۇ، سوتسىئالىزىمدىنمۇ پەرق قىلىدىغان "ئىسلام تەرەققىيات يولى" نى بەلگىلەپ بېرىدۇ دىگەندىن ئىبارەت. بۇ ئېقىمدىكىلەرنىڭ ئاساسى مەقسىدى، ئىجتىمائى ئادالەت ئۈچۈن كۈرەش قىلىش. ئۇلار تۆۋەن تەبىقىدىكىلەر ئۈچۈن خىزمەت قىلىشنى ئۆزىنىڭ ۋەزىپىلىرىدىن بىرى دەپ بىلىدۇ.

خوش، ئۆۋەتتە قايسى بىر تۈركى مۇسۇلمان قەۋم شۇنداقلا قايسى بىر ئۇيغۇرنىڭ سىياسى ياكى دىنى گورۇھى يۇقارقى مەنتىقىلەردىن سۆز ئاچتى دېيىش مۇمكىن؟ ئۇيغۇرلارنى ۋە باشقا ھۆر، دىموكراتىك دۇنيادا ئەركىن ياشاۋاتقان مۇسۇلمان تۈركى خەلقلەرنى " ئىسلام فۇندامېنتالىست" دېيىش، يالاقچى مۇخبىرلارنىڭ سىياسى چاقچىقىمۇ؟ ياكى ئوغرىنىڭ باشقىلارنى ئوغرى دەپ جار سېلىشىمۇ؟ ۋە ياكى بىلىمسىزلىكنىڭ نامايىشىمۇ؟ بۈگۈنكى كۈندە مۇنداق سوئاللار باللارنىڭ كاللىسىدىمۇ ئەكس ئېتىدۇ ئەلبەتتە.

بىز بۈگۈن قىرغىزىستان دىموكراتىك جۇمھۇرىيىتىدە بارلىق مىللەتلەر بىلەن باپ-باراۋەر ياشاۋاتقان ئۇيغۇرلار جۇمھۇرىيىتىمىزنىڭ سىياسى-قانۇنلىرىنى، دىموكراتىك تۈزۈمىنى قوللايمىز، قوغدايمىز ۋە ھىمايە قىلىمىز. شۇنداقلا خەلقىمىزگە شۇنى مۇراجەت قىلىمىزكى: دىموكراتىك قانۇن دائىرىسىدىكى ھوقۇق ۋە مەنپەئەتىمىزنى تولۇق چۈشىنىپ، قانۇن بىلەن ئىش قىلىشنى، قانۇن بىلەن قوغدىنىشنى ۋە قانۇن بىلەن ئەركىن ياشاشنى بىلىشنى تەۋسىيە قىلىمىز. بولۇپمۇ دىنى ساھەدە " ناماز مۇسۇلمىنى، ھەج مۇسۇلمىنى، نەزىر مۇسۇلمىنى" بولۇپ قالماستىن، ئۆزىمىزنىڭ دىنى، سىياسى، ئىقتىسادى، ئىجتىمائى ۋە مىللىي مەنپەئەتىمىزنى قانۇن يولى ئارقىلىق قوغدىيالايدىغان ۋە شۇ يول بىلەن تەرەققى ئەتكۈزۈپ، باشقا ئىلغار مىللەتلەر بىلەن باراۋەرماڭىدىغان ھەتتا ئېشىپ كېتىدىغان ئىلغار، يېڭى زامانغا خاس مۇسۇلمانلاردىن بولۇشنى ئۈمۈت قىلىمىز. چۈنكى قۇلىقىمىزنىڭ تۈۋىدە چېلىنغان سېھىرلىك "سىگنال" ھەر بىر ئۇيغۇرغا دىموكراتىك قانۇن دەۋرىنىڭ سوئالىنى قويىدى. بۇ سوئالنى كىم يېشىدۇ؟ قانداق يېشىمىز؟ بۇنىڭ ئۆزىمۇ بىر سوئال؟

–پايدىلانغان ماتېرىياللار:

"قىسقىچە ئىسلام دىنى تارىخى"

"قىسقىچە ئىسلام لوغىتى"

"ئىسلام مەدەنىيىتىدىن بىلىملەر"

ئەل ئوغلى

1998-يىلى 5-ئاينىڭ 1-كۈنى چىققان "بىشكېك ئاخشىمى" گېزىتىدە "جاھادنىڭ قۇربانلىرى ۋە ئۇتقۇنلىرى" ناملىق ئۇيغۇرلارنىڭ دىنى تەشكىلاتى توغرىسىدا ماقالە بېسىلغان ئىدى. ماقالىدا: تەشكىلات ئەكسىل ھەركەتچى ئۇرۇشپەرەس يۆلۈنۈش ئالغان، ئىسلامنىڭ ۋاھابىزمنى تەشۋىق-تەرغىپ قىلىشقا ئاساسلانغان بولۇپ، خىتاي خەلق

ياق، بىز ۋاھابىلار ئەمەس!

رېسپۇبلىكىسى ئىچكى ئىشلەرگە ئارىلىشىشنى مەخسەت قىلىپ قويىدۇ،-دەپ يازىدۇ. قىرغىزىستاندىكى ئۇيغۇر جامائەتچىلىكى بۇ خەۋەرنى ئاڭلاپ ھەيران قالدۇق. بۇ ماقالىنىڭ ئاۋتورلىرىغا مەلۇم بولسۇنكى قىرغىزىستاندىكى ئۇيغۇر جامائەتچىلىكى ئىچىدە دىنى فاناتىزىملىق (ۋاھابىلەرمۇ بۇنىڭ ئىچىدە) ھازىرمۇ يوق ۋە بۇرۇنمۇ بولمىغان. بىز ماقالىنىڭ ئاۋتورلىرىدىن شۇ ئەرسىنى سورىغان بولار ئىدۇقكى. ئۇلار قىرغىزىستاندىكى ئۇيغۇر جامائەتچىلىكىدىن بىرلا سوئالنى سوراپ تەكشۈرۈش ئېلىپ كۆرسە. يەنى ئۇلار ئىسلام دىنىنىڭ بۇ مەزھىپى ھەققىدە نېمىلەرنى بىلىدۇ؟! ئەگەر بۇ خىل سوئال ھەر قانداق ئۇيغۇردىن سوراپ كۆرۈلسە بىر ئىشىنىمىز جاۋاپ يۈزدە-يۈز شۇنداق بولاتتىكى ھېچ كىم، ھېچ قاچان، ھېچ قانداق، "ۋاھاب" دىگەننى بىلمەيلا قالماي. ھەتتا بۇ سۆزنى ئاڭلاپ باقمىغانلىقىنى ئېيتقان بولاتتى. بەلكى بۇ سەل-پەل مەسخىرەۋازلىق بولار. بىز ماقالىنىڭ ئاۋتورلىرىغا ۋە ئۇلارنىڭ بۇ خىل مەدەنى-ئاقارتىش خىزمىتىگە ۋە ئۇلارنىڭ" ۋاھابى " دىگەن سۆزگە بۇنداق قىسقا ۋە تولۇق قىلىپ مەنا بېرىشىپ بەرگىنىگە رەخمە ئېيتقان بولار ئىدۇق.

بىراق مۇئەللىپلەر ئۇنى ئويدۇلىمايلا ئۇيغۇر جامائەتچىلىكىگە ۋە ئۇلارنىڭ پىكرىگە بارلىق ئۇيغۇر خەلقىگە زەربە بەرگەن. ئەگەر ئۇنداق بولمىغاندا ئۇلارنىڭ نەچچە مىڭ يىلدىن بېرى كېلىۋاتقان مەدەنى مىراسىمىز مەشرەپكە بۇ خىل سەلبى مۇئامىلىسىنى قانداق چۈشىنىش كېرەك. بىزنىڭ مەشرەپ،-قىرغىزلارنىڭ شىرنە، ئۆزبەكلەرنىڭ گەپلىرى بىلەن ئوخشاش، بولۇش بىلەن بىللە بىر ياش ۋە بىر جىنسىدىكىلەر بىر يەرگە توپلۇشۇپ نۆۋەتلىشىپ ۋاقىتنى خوش ئۆتكۈزۈش. كۆكۈل ئاچىدىغان مىللى ئۆيىنى ئەندى كېلىپ ئەكسىل ئىنقىلاپ تەشكىل بولۇپ قالسا؟! مەشرەپتە مىللى ساز-مۇزىكىلار ياڭرايدۇ، مۇقاملار ئېيتىلىدۇ، چاق-چاقلار قىزىيدۇ، سۆزمەنلەر بەسلىشىدۇ. كىشىلەر ئۆزىنىڭ ئەقلى پاراستى ۋە تالانتىنى نامايىش قىلىپ ئۆي ئېگىسىنىڭ ئاشپەزلىك تالانتى سىناقتىن ئۆتىدىغان ئويۇن-تاماشا ئېدىغۇ؟ راست، مەشرەپ ئويۇنى خىتايدا چەكلەنگەن، بىراق خىتايلارنىڭ مەشرەپنى نىمە ئۈچۈن چەكلىگەنلىكىنى بۇ ماقالە مۇئەللىپلىرى بىلەمدىكى؟ بۇ يەردە بىز ماقالە مۇئەللىپلىرىنى ئۆگەتمەكچى ئەمەسمىز. لېكىن، ژۇرنالىستىكىلىك ئەخلاقىدىن ئېلىپ ئېيتقاندىمۇ ئۇلار ئاۋال بۇنداق ماقالىنى يېزىشتىن بۇرۇن ئاۋال كېلىپ ئۇيغۇر جامائەتچىلىكى بىلەن ئۇچرىشىپ، مەسلىھەتلىشىپ بىزنىڭ مىللى ئۆرپ ئادەتلىرىمىز، ھاياتىمىز بىلەن تونۇشۇپ كەڭ جامائەتچىلىكنىڭ پىكرىنى ئېلىپ، ئەشۇ مەشرەپلەرگە قاتنىشىپ كۆرگەن بولسا، ياخشى بولاتتى.

بىز قان قېرىنداش قىرغىز خەلق بىلەن ئۇزۇن يىللاردىن بېرى دوستلۇقتا ياشاپ كېلىۋاتىمىز. ھېچقاچان قىرغىزىستاننىڭ مەنپەئەتىگە زىت كېلىدىغان ئىش ھەركەت قىلمىغانلىقىمىزغا تارىخ ۋە ھايات گۇۋا!

ئۇيغۇر خەلقى نەچچە مىڭ يىللاردىن بېرى، قىرغىز خەلقى بىلەن ئاكا ئۇكا، قۇدا-باجا بولۇپ ياشاپ كەلمەكتە. ئۇيغۇر جامائەتچىلىكى قىرغىزىستان ھۆكۈمىتىگە ۋە قىرغىز خەلقىگە، ئۆزلىرى ئۈچۈن بولغان غەمخورلىقنى ئۈچۈن مىننەتدارلىق بىلدۈرىدۇ. بىز ئۆزىمىزنى ئەمەلىيەتتە قىرغىزىستاننىڭ ۋەتەنپەرۋەرلىرى دەپ ھساپلايمىز. ۋە ئۇنىڭ گۈللىنىشى ئۈچۈن ئۆزىمىزنىڭ ئۆلىشىمىزدىن قوشۇشقا دايىم تەييارمىز. جۇمھۇرىيىتىمىزدە ياشاۋاتقان باشقا قېرىنداش خەلقلەرنىڭ مەدەنى مەركەزلىرىگە ئوخشاش ئۇيغۇرلار جەمئىيىتى "ئىتتىپاق" مەۋجۇت ۋەتىرىشچانلىق بىلەن پائالىيەت ئېلىپ بارماقتا. ئۇنىڭ ئەڭ مۇھىم مەقسىدى مىللى مەدەنىيىتىمىزنى تەرەققى قىلدۇرۇش، مەدەنى مۇئەللىپىمىزدىن يۇقىرى كۆتۈرۈپ ئۆسۈپ يېتىشىۋاتقان ئەۋلاتقا ياخشى تەربىيە بېرىپ، خەلقئارا مىللى دوستلۇقنى مۇستەھكەملەش ئۈچۈن نەتىجىدارلىق بىلەن تەسىر كۆرسىتىشتىن ئىبارەت.

قىرغىزىستان ئۇيغۇرلىرى "ئىتتىپاق" جەمئىيىتى.

كەلگۈسى كۈن تەشۋىشلىرى

قېدىمكى خىتايلار "ھەممە نەرسىنىڭ ئۈستىدە چەكسىز ئاسمان ھۆكۈمرانلىق قىلىدۇ. ئاسمان ئاستىدىكى يەر تۆرت چاسا شەكىلدە بولۇپ، ئۇنىڭ ئوتتۇرىسىدا خىتاي تۇرىدۇ"، دەپ بىلگەنلىكتىن، ئۆزلىرىنى "ئاسمان ئاستىدىكى بىردىن-بىر مەركىزىي دۆلەت جۇڭگو" دەپ ئاتاتتى. جايلاشقان تەرەپلىرىگە قاراپ شىمال، جەنۇپ ۋە غەرىپ ۋارۋارلىرى (ۋەھشىلىرى) دەپ ئاتىشاتتى.

خىتاي ئىمپېراتورلىرى ئۆزلىرىنى پۈتۈن دۇنيادا ھۆكۈمرانلىق قىلىپ تۇرغۇچى ئاسمان پەرزەندى (تىيەنزى) دەپ ئاتاتتى. خىتاي تارىخچىلىرى ھازىر خىتاي تېررىتورىيىسىگە مەجبۇرى قوشۇپ ئېلىنغان خەلقلەرنىڭ تارىخىنى ساختىلاشتۇرۇپ، خىتايلارنىڭ قېدىمى ئەجدادى بولغان خۋاگدىنى خىتايدىكى ھەممە مىللەتلەرنىڭ قەدىمكى ئەجدادى دىدۇ،-شۇ جۈملىدىن تۈركىي خەلقلەرنىڭمۇ قېدىمكى ئاتا-بوۋىسى خۋاگدى دەپ جۆلۈشمەكتە.

داۋامى بار.

قىرغىزىستان ئۇيغۇرلىرى "ئىتتىپاق" جەمئىيىتىنىڭ بىر يىللىق خىزمەت دوكلادى

(97-يىلى يانۋاردىن 98-يىلى مارتقىچە)

قىرغىزىستان ئۇيغۇرلىرىنىڭ "ئىتتىپاق" جەمئىيىتى-قىرغىزىستان مىللەتلەر ئاسسامبلىيىسى تەركىۋىدىكى ئاممىۋى، ئىجتىمائى تەشكىلات بولۇپ، ئۇنىڭ ئاساسى خىزمەت يۆنىلىشى، قىرغىزىستان جۇمھۇرىيىتىنىڭ دېموكراتىك سىياسى پرىنسىپلىرىنى ۋە قانۇن-قائىدىلىرىنى ھىمايە قىلىش بىلەن بىرگە ئۇيغۇر خەلقىنىڭ ماددىي ۋە مەنىۋى مەدەنىيىتىنى يۈكسەلدۈرۈپ، كۆپ مىللەتلىك قىرغىزىستان جۇمھۇرىيىتىدىكى بارلىق مىللەتلەر قاتارىدا ئۇيغۇر خەلقىنىڭ دېموكراتىك ھەق-ھوقۇقلىرىنى ھىمايە قىلىش، قوغداش، كاپالەتلەندۈرۈش ۋە گۈللەندۈرۈشتىن ئىبارەت. قىرغىزىستان جۇمھۇرىيىتى، بۈگۈنكى كۈنلۈكتە دېموكراتىك ئىسلاھاتنى چوڭقۇرلاشتۇرۇپ، قانۇن-ئىنتىزام ساغلاملاشتۇرۇلۇپ ۋە كۈچەيتىلمەكتە. بۇ ھال ھەر بىر قىرغىزىستان گراژدانلىرىنىڭ ھوقۇق ۋە ياشاش ئىمكانىيەتلىرىنى كاپالەتكە ئىگە قىلىپ، ئۇيغۇر خەلقى ئۈچۈنمۇ ئۆز تەقدىرىنى ۋە كەلگۈسىنى بەلگىلەشتىن باشارىتىنى ۋە يولىنى كۆرسەتمەكتە. مانا شۇنداق چوڭ ياخشى ۋەزىيەتتە ماسلىشىپ ھەم بۇ پۇرسەتنى چىڭ تۇتۇپ، "ئىتتىپاق" جەمئىيىتى بۇ بىر يىلدا كۆپ خىزمەتلەرنى ئىشلىدى ۋە كۆپ نەتىجىلەرنى قازاندى.

"ئىتتىپاق" جەمئىيىتىنىڭ بىردىنبىر شۇئارى شۇكى، "قورۇق كەپنى تاشلاپ، ئۆز ئەمەلىيىتى بىلەن ئەلگە خىزمەت كۆرسەت"، دېمەكتىن ئىبارەت. چۈنكى "ئىتتىپاق" جەمئىيىتى ئۆزىنىڭ قىسقىغىنە تارىخىدا كۆپ نەتىجىلەرگە، شەرەپلەرگە ئېرىشتى. شۇنداقلا ئۇ-كۆپ ئەگرى-توقايلىقلارنى باشتىن كەچۈردى. ئۆزئارا مەيلى خەلقئارا ۋەزىيەتنىڭ تەرەققىيات يۆنىلىشىدىن بولسۇن، مەيلى قىرغىزىستان جۇمھۇرىيىتىنىڭ دېموكراتىك سىياسى ۋەزىيىتىنىڭ تەقەززاسى نۇقتىسىدىن بولسۇن ۋە مەيلى خەلقىمىزنىڭ ماددى ۋە مەنىۋى ھاياتىدىكى بارلىق ئېھتىياج ۋە تەلەپلەر نۇقتىسىدىن بولسۇن، بىزدىن كۈتىدىغىنى تار دائىرىدىكى تور مەنىدىكى، چاكتا مەزمۇنىدىكى، رەزىل مەقسەتتىكى بالىلارچە بەس-مۇنازىرە ئويۇنى ئەمەس، شۇنداقلا خەلقنىڭ مەنپەئەتىنى كۆزلىمەكتىن، خەلقنىڭ سىياسى ۋە ئىجتىمائى تەقدىرى بىلەن ئوينىشىدىغان، خەلقنىڭ خىزمىتىنىڭ تارىخى مەسئۇلىيىتىنى ھېس قىلمىغان، پەقەت شەخسى شان-شۆھرەت ئۈستىگىلا قۇرۇلغان تۈگىمەس-پۈتمەس نەتىجىسىز چاكتا بەس-مۇنازىرە ئەمەس. بەلكى خەلقىمىزگە بۈگۈن ئەڭ لازىم نەرسە ئەمەلى خىزمەت ۋە ئەمەلى نەتىجە. بۈگۈنكى دۇنيا بىزدىن بىر مىسقال ئەمەلى قىممىتى بولمىغان دەبدەبىلىك قورۇق كەپنى ناز قىلىپ، ئەمەلى ئىش قىلىشنى تەلەپ قىلماقتا. شۇ سەۋەب بىز "ئىتتىپاق" تەشكىلى ھەيئىتى مەسلىھەتلىشىپ بەزىبىر شەرەپسىزلىك ئىشلارنى تەپسىلات قىلىپ ئولتارماي، خەلقىمىزنىڭ ماھىيەتتىنى كۆرەر ئادىل نەزىرىگە بىر يىللىق خىزمەتلەرنى دوكلات قىلدۇق. ئىشىنىمىزكى، پاكىت-مۇنازىرىدىن ئۈستۈن، خەلقىمىزنىڭ خىزمەتلىرىمىزگە يەنىمۇ ئازارەتچىلىك قىلىشىنى، پىكىر-تەكلىپلىرىنى بېرىشىنى ۋە خىزمەتلىرىمىزگە ئاكتىپ ھەمكارلىشىشىنى، شۇنداقلا 200 مىڭ ئۇيغۇر خەلقىنىڭ بىردىن-بىر قانۇنلۇق تەشكىلاتى "ئىتتىپاق"نىڭ ئەتراپىغا ئۇيۇشۇپ، بىرلىك ئاساسىدا بارلىق خىزمەتلىرىمىزنى يۈكسەلدۈرۈشنى ئۈمۈت قىلىمىز. تۆۋەندە بىز بىر يىللىق خىزمەت نەتىجىلىرىمىزنى ۋاقىت تەرتىۋى بويىچە دوكلات قىلىمىز.

1-97-يىلى يانۋاردا 3-بىرلىك قۇرۇلتىيىنىڭ روھىغا ئاساسەن، مەركىزى كېڭەش 3 قېتىم يىغىن چاقىرىپ، تەشكىلى ئاپپاراتلارنى تەرتىپكە سېلىپ، ھەرقايسى ساھەلەر بويىچە يۆلۈملەر تەسىس قىلىندى. ھەيئەتلەر تەركىبى ئايرىلدى ۋە خىزمەت تەقسىماتى ئېلىپ بېرىلدى، ھەم بىر يىللىق خىزمەت پىلانى تۈزۈلدى.

2-قىرغىزىستان ئۇيغۇرلىرىنىڭ مائارىپ ئىشلىرىنى راۋاجلاندۇرۇش ئۈچۈن شۇنداق قىرغىزىستان ئۇنىۋېرسىتېتى ئۇيغۇر فاكۇلتېتىنىڭ ئىقتىسادى قىيىنچىلىقىنى قىسمەن بولسىمۇ، ھەل قىلىش مەقسىدىدە "ئىتتىپاق" جەمئىيىتىنىڭ تەشەببۇسكارلىقى بىر تۈركۈم ئىلغار تىجارەتچىلەرنىڭ ئاكتىپ ئاۋاز قوشۇشى بىلەن ئەيسا يۈسۈپ ئالپتېكىن ستىپېندىيەسىنى شەكىللەندۈرۈپ، ئىقتىسات توپلاندى.

مەسىلەن.

1. نېغمەتھاجى بوساقوۋ- 3000 سوم
2. تۇرسۇنتاي سەلىموۋ- 3500 سوم
3. دىلشات ھۈسەينوۋ- 1000 سوم
4. ئايبېك بۇلاتبېكوۋ- 7000 سوم
5. ئالىمجان- 1000 سوم
6. ئابدۇۋېلى يۈسۈپوۋ- 1000 سوم

جەمئى: 16500 سوم

3-"ئىتتىپاق" جەمئىيىتىنىڭ ھازىرقى ئىشخانىلىرىنى (كابىنېتلىرىنى) ئومۇمى يۈزلۈك رېمونت قىلىش ئۈچۈن 8000 سوم چىقىم قىلىندى (بۇ چىقىمنى نېغمەتھاجى بوساقوۋ ئۆز يېنىدىن چىقارغان).

4-"ئىتتىپاق" گېزىتى ئىشخانىلىرىنى (كابىنېتلىرىنى) رېمونتلاش ئۈچۈن 4000 سوم چىقىم قىلىندى (بۇ گېزىت راسخودىدىن چىقىم قىلىندى).

5-97-يىلى 21-مارتتا نورۇز بايرىمى چوڭ تەييارلىق كۆرۈش ئارقىلىق "ئىتتىپاق" ناخشا-ئۇسسۇل ئانسامبلى ئەنئەنىۋى سەنئەت نومۇرلىرىنى كۆرسىتىپ ھەر مىللەت بايرام ئەھلىنىڭ قىزغىن ئالقىشقا ئېرىشتى. شۇنداقلا بۇ ئانسامبىل شۇ كۈنكى بايرام ئەھلىگە ئۇيغۇر سەنئىتىنىڭ ئەمۇنىلىرىنى نامايان قىلىپ، بايرام كەيپىياتىنى يۇقۇرىدى كۆتەردى.

6-97-يىلى 21-مارت 45-مەكتەپتە "ئۈچقۇن" نامىدىكى ئۇيغۇر مەكتىۋى، دىرېكتور مېھرىبان باشچىلىقىدا ئوقۇغۇچىلارنىڭ چوڭ كونسېرت كۆرسىتىلىپ، ئۇيغۇر ئوقۇغۇچىلىرىنىڭ ئىلگىرلەش ئىقتىدارى ۋە تەرەققىيات ئىستىقبالى نامايەن قىلىندى.

7-97-يىلى 24-مارت شۋېتسارىيەنىڭ ژىنېۋا شەھىرىدە چاقىرىلغان بىرلەشكەن مىللەتلەر تەشكىلاتىنىڭ ئىنسان ھەقلىرى مەسىلىلىرى بويىچە 53 دۆلەتنىڭ ۋەكىللىرى قاتناشقان خەلقئارالىق يىغىنىغا قىرغىزىستان ئۇيغۇرلىرى "ئىتتىپاق" جەمئىيىتىگە ۋاكالىتەن بېرىپ يىغىنغا قاتنىشىپ كەلدى (يىغىنغا قاتنىشىشقا 3000 دوللار خىراجەت كەتكەن بولۇپ، بۇ چىقىمنى نېغمەتھاجى بوساقوۋ ئۆز يېنىدىن چىقارغان). بۇ يىغىندا ئەركىن ئالپتېكىن "شەرقى تۈركىستاندا ئىنسان ھوقۇقلىرىنىڭ دەپسەندە قىلىنىشى ۋە غۇلجىدىكى فېۋرال قانلىق قىرغىنىنىڭ ئۇيغۇرلار پاجىئەسى ئۈستىدە ئەمىلى فاكتلار بىلەن دۇنيا جامائەتچىلىكىنىڭ دىققەت ئېتىبارىنى قوزغاپ، يىغىنغا قاتناشقان خىتاي ۋەكىللىرىگە ئىرادىمىزنىڭ مۇرەسسەسىز، ئۆزگۈل-كېسىل مۇستەقىللىق ئىكەنلىكىنى ئىزھار قىلدى. (بۇ يىغىننىڭ ئەمىلى ئەھۋالى ۋىدىئو كاسسېتلىرى ئارقىلىق "ئىتتىپاق" يىغىن زالىدا جامائەتكە كۆرسىتىلدى).

8-97-يىلى 10-مارت ئالماتا "دروژبا" يېزىسىدا ئۇيۇشتۇرۇلغان ئۇيغۇر ياشلىرىنىڭ سپورت كومپلېكس پائالىيىتىنىڭ ئېچىلىش مۇراسىمىغا قىرغىزىستان ئۇيغۇرلىرى "ئىتتىپاق" جەمئىيىتىدىن ۋەكىللەر بېرىپ قاتنىشىپ، بۇ پائالىيەتلەرنى تەبرىكلەپ ۋە ئۇتۇقلار تىلەپ قايتتى.

9-97-يىلى ئاپرېل ئېيىدا ئىراندا ئۆتكۈزۈلگەن ئازىيا چېمپىئوناتى مۇسابىقىسىغا قاتناشقان ئۇيغۇر سپورتچىسى شەمشىدىنوۋ دىلشاتنىڭ تەمىناتى ئۈچۈن "ئىتتىپاق" جەمئىيىتىنىڭ تەشەببۇسى بىلەن ئىلغار تىجارەتچىلەردىن 500 دوللار يىغىپ ياردەم بېرىلدى.

10. توكۇلداش مەھەللىسىدە ئارۇپ زەرىپ باشچىلىقىدا ئۇيغۇر تىلى ۋە يېزىقىنى ئۆگىتىش مەكتىۋى ئېچىلىپ، 60 دىن كۆپرەك ياش ئەۋلاتلار ئانا تىلىنى ئۆگىنىش، يېزىش، ئوقۇش سەۋىيەسىگە ئىگە قىلىندى. بۇ مەكتەپنىڭ بارلىق چىقىمىنى ھۆرمەتكە سازاۋەر ئىلغار پىكىرلىك تەرەققى پەرۋەر تىجارەتچى ئىلشات ئابباسوۋ ئۆز يېنىدىن تەمىنلىگەن.

11. تەرەققى پەرۋەر، ئەلسۆيەر زىيالىيمىزدىن ئارۇپ زەرىپنىڭ تەشكىللىشى بىلەن ئۇيغۇر ئەلىپبەسىنى ئاساس قىلغان 3 خىل مەزمۇننى ئۆز ئىچىگە ئالغان "ئانا تىلى" دېگەن قوللانما تۈزۈلدى، ۋە ئۇيغۇر تىلىنى پىششىقلاپ ئۆگەنگۈچى ئوقۇغۇچىلارنىڭ ئۆۋەتتىكى جىددى ئېھتىياجى ئۈچۈن تارقىتىپ بېرىلدى. بۇ ئىشقا كەلگەن بارلىق چىقىمنى ئىلشات ئابباسوۋ ئۆز يېنىدىن چىقىم قىلدى.

12. ئىتتىپاق" جەمئىيىتى نورۇز بايرىمىغا قاتناشقان بىر قىسىم سەنئەتكارلارغا ماددى سوغىلار تەقدىم قىلدى.

13. 97-يىلى 11-مارتتا قىرغىزىستان يازغۇچىلار ئىتتىپاقى يېنىدىكى ئۇيغۇر يازغۇچىلار ئاسسوتسىئاتسىيە ئەزالىرىنىڭ ئۇيغۇر جامائەتچىلىكى ۋە كىتاپ مۇخلىسلىرى بىلەن ئۇچرىشىش مۇراسىمى ئۇيۇشتۇرۇلدى. مۇراسىم ئاخىرىدا كونسېرتلار بېرىلدى. يازغۇچىلىرىمىزدىن خەيرىنسا تۇردى، جامال قاسىم، ئابدۇسالام غاپپارلارنىڭ ئىجادى ئەمگەكلىرى تونۇشتۇرۇلدى ۋە بىر قىسىم كىتاپلار كىتاپخانىلارغا ھەدىيە قىلىندى. بۇ پائالىيەت ئارقىلىق كەڭ جامائەتچىلىكىمىزگە تەشۋىق، تەربىيە ئېلىپ بېرىلىپ، كەڭ كىتاپخانلىرىمىز ئارىسىدا ياخشى ئىجتىمائى ئۈنۈم ھاسىل قىلىندى.

14. 97-يىلى ئاپرېلدا قىرغىزىستان ئاسسامبلىيەسىنىڭ پرېزىدېنتى بېگالىيېۋنىڭ يېتەكچىلىكىدە، ئۇيغۇر "ئىتتىپاق" جەمئىيىتىنىڭ ۋەكىللىرى ئوش ئوبلاستقا خىزمەتكە بېرىپ، ئۇ يەردىكى ئاز سانلىق مىللەتلەر خىزمەتلىرىنى كۆزدىن كۆچۈردى. جۈملىدىن تەشقەر قىشلاق ۋە قاراسۇ رايونىدىكى ئۇيغۇر قېرىنداشلىرىمىزنىڭ سىياسى ۋە ئىجتىمائى ھاياتى تەكشۈرۈلدى ۋە تەتقىق قىلىندى، ھەم "ئىتتىپاق" جەمئىيىتى بىلەن رەسمى مۇناسىۋەت ئورنىتىلدى. بۇ ھەقتىكى تەپسىلاتلار گېزىت ۋە رادىئولاردا خەۋەر قىلىندى.

15. 97-يىلى 9-ماي غالىبىيەت كۈنى "ئىتتىپاق" جەمئىيىتى ۋە ئاسسوتسىئاتسىيە ھەيئەتلىرى بىرلىشىپ ۋەتەن ئۇرۇشى ۋە شەرقى تۈركىستان ئىنقىلاۋىغا قاتناشقان ۋېتېرانلار بىلەن يىغىن چاقىرىلدى. يىغىندا ۋېتېرانلارغا ئالى ئىكراملە بىلدۈرۈپ، ئۇلارنىڭ ئۈچمەس ۋە مۇقەددەس ئىش-ئىزلىرى ئەسلەپ ئۆتۈلدى.

16. 27-ماي كۈنى مائارىپنى راۋاجلاندۇرۇش ۋە مىللى مۇناسىۋەتلەرنى كۈللەندۈرۈش يۈزىسىدىن ئۆتكۈزۈلگەن 53-مەكتەپنىڭ "ئىركىسىيە" كۆكۆل ئېچىش كېچىسىگە "ئىتتىپاق" جەمئىيىتى ۋەكىللىرى ۋە ئۇيغۇر جامائەت ۋەكىللىرى بىرلىكتە قاتنىشىپ، مىللەتلەر ئۆزئارا ياردەم، ئۆزئارا ئۆگىنىش، ئۆزئارا چۈشىنىش، ۋە ئۆزئارا ئىتتىپاقلىشىش مۇناسىۋەتلىرى كۈچەيتىلدى.

17. باللار ئانسامبلىنى قۇرۇش پراگراممىسى ئىشلىنىپ ھەم ئامېرىكىنىڭ "سوروس" فوندىدىن 13000 سوم ئىقتىسادى ياردەم ئېلىش ۋە باللار ئانسامبلىنىڭ سەھنە كىيىملىرى ۋە بىر قىسىم مۇزىكا ئەسۋاپلىرى تولۇقلاندى. بۇنىڭ بىلەن بۇ ئانسامبىل دەسلەپكى قەدەمدە ھەر خىل پائالىيەتلەرگە ئاكتىپ قاتنىشىپ، جەمئىيىتىمىزدە ئىجتىمائى ۋە بەدىئى قىممەت يارىتىپ، خەلقىمىز ئارىسىدا ۋە قېرىنداش مىللەتلەر ئارىسىدا ياخشى باھاغا ئېرىشىپ كەلمەكتە. نۆۋەتتە باللار ئانسامبلىنى تېخىمۇ يۈكسەلدۈرۈش پىلان تەرتىۋىگە ئېلىنماقتا.

18. "ئىتتىپاق" جەمئىيىتى ئۇيغۇر ياشلىرىنىڭ ئاكتىپچانلىقىنى جارى قىلدۇرۇپ، نۆۋەتتىكى ئىقتىسادى قىيىنچىلىقنى ھەل قىلىشنىڭ مۇۋاپىق چارە-تەدبىرلىرىنى ئىزدىنىپ، نەتىجىدە "ئىتتىپاق" جەمئىيىتى تەركىۋىدە، شۇنداقلا تۇرسۇنتاي يېتەكچىلىكىدە "مىللى تەرەققىيات" فوندى قۇرۇلدى. ياشلارنىڭ ئاكتىپچانلىقى ۋە رولىنى تولۇق جارى قىلدۇرۇش ئۈچۈن بۇ خىزمەت ياشلارغا تاپشۇرۇپ بېرىلدى.

19. 97-يىلى 3-4 ئۆكتەبىر كۈنلىرى "ئىتتىپاق" جەمئىيىتىنىڭ يېتەكچىلىكىدە ئانا ۋەتىنىمىز شەرقى تۈركىستاندىن كەلگەن سەنئەت ماھىرلىرىنىڭ كونسېرتى ئۇيۇشتۇرۇلدى ۋە سەنئەتكارلىرىمىز شەرىپىگە زىياپەت بېرىلدى.

20. 98-يىلى 13-14 فېۋرال كۈنلىرى ئۆزبېكىستان، قازاقىستان ۋە قىرغىزىستان ئۇيغۇر سەنئەتكارلىرىنىڭ چوڭ ئۇچرىتىشى بىلەن ئالماتا "ر" تېئاتىرىنىڭ تەشكىللىشىدە بىشكەك شەھىرىدە داغدۇغۇلۇق ھالدا كونسېرت تەشكىللەندى.

21. 97-يىلى خەلقئارا باللار بايرىمى مۇناسىۋىتى بىلەن "ئىتتىپاق" جەمئىيىتى سەنئەت مۇسابىقىسى ئۇيۇشتۇرۇلدى. بۇ مۇسابىقىگە "ئاق مەسچىت" يېنىدىكى ئۇيغۇر "ئانا تىلى" مەكتىۋىنىڭ ئوقۇغۇچىلىرى قاتنىشىپ، رەسىم سىزىش تۈرى بويىچە ئۇيغۇر قىزى مەنزۇرە 3-دەرىجىگە ئېرىشىپ مۇكاپاتلاندى.

22. "ئىتتىپاق" جەمئىيىتى ئاياللار كېڭىشى، ئاقساقاللار كېڭىشىنىڭ كۈچ چىقىرىشى بىلەن مۇناسىۋەتلىك ھۆكۈمەت ئورگانلىرى بىلەن پىكىرلىشىپ، يەرلىك دېيىن چىقىمىنى ئەسلىدىكى 1500 سومدىن 500 غا چۈشەرگۈزۈپ خەلقىمىزنى خوشال قىلدى.

23. "ئىتتىپاق" جەمئىيىتى ئاممىدىن كەلگەن خەت-چەكلەرگە ئالاھىدە ئېتىبار بىلەن مۇئامىلە قىلىپ كەلدى. بولۇپمۇ نۆۋەتتىكى ئۆرپ-ئادىتىمىز ساھەسىدىكى مەنىۋى يولغۇنۇش ھەققىدە كەلگەن پىكىر ۋە تەلەپلەرنى نەزەرگە ئېلىپ، ئاياللار كېڭىشى، ئاقساقاللار كېڭىشى بىلەن مەسلىھەتلىشىپ، ھەم پۈتۈن بىشكەك جامائەتچىلىكىنىڭ مۇھاكىمىسىگە سېلىپ، ئۆرپ-ئادەتلىرىمىزدىكى ناچار ئىللەتلەرگە قەتئى چەك قويۇش مەقسىتىدە، "ئىتتىپاق" جەمئىيىتى، ئاقساقاللار كېڭىشى ۋە ئاياللار كېڭىشىنىڭ ماقۇللىقىدىن ئۆتكۈزۈپ، بىر قىسىم قائىدە-پرىنسىپلارنى "ئىتتىپاق" گېزىتىدە ئېلان قىلىپ، بەلگىلىك ئىجتىمائى تەسىر پەيدا قىلدى.

24. "ئىتتىپاق" جەمئىيىتى ئاخبارات ۋاسىتىلىرىنىڭ نۆۋەتتىكى خەلقىمىزگە بولغان تەشۋىقات رولىنى تولۇق مۇئەييەنلەشتۈرۈپ، رادىئو، تېلېۋىدىنىيە ۋە گېزىت خادىملىرىنى ماددى ۋە مەنىۋى جەھەتتىن قوللاپ كەلدى. شۇنداقلا ئاخبارات خادىملىرىنىڭ ئۆز كەسپى ساھەسىدىكى خىزمىتىنى ھەر قانداق قىيىنچىلىقلارنى جان پىدالىق بىلەن ئىشلەۋاتقانلىقىنى رازىمەنلىك بىلەن خاتىرىگە ئالدۇق.

ئاخىرى 5-بەتتە

قىرغىزىستان ئۇيغۇرلىرى "ئىتتىپاق" جەمئىيىتىنىڭ بىر يىللىق خىزمەت دوكلادى

(97-يىلى يانۋاردىن 98 -يىلى مارتقىچە)

بېشى 4 – بەتتە

25. "ئىتتىپاق" جەمئىيىتى تالانتلىق شائىر ل. مۇتەللىپنىڭ 75 يىللىق خاتىرە كېچىلىكىنى ئۆتكەزدى. بۇ يىغىنغا بىشكەك جامائىتى ۋە چەتئەللەردىن كەلگەن مېھمانلاردىن 1200 كىشى قاتناشتى. شائىر ۋە يازغۇچىلىرىمىز ئۆزلىرىنىڭ نۇتۇقلاردا ل. مۇتەللىپنىڭ ھاياتىنى، شېرى ئەمگىكىنى ۋە ئۇنىڭ ئاجايىپ تالانتىنى نامايان قىلدى ۋە يورۇتۇپ بەردى. سەنئەتكارلىرىمىز ئاجايىپ تەسىرلىك سەنئەت نومۇرلىرى ئارقىلىق ل. مۇتەللىپنىڭ ۋەتەنپەرۋەر روھىغا مەدھىيەلەر ئوقۇدى. بۇ ژىغىنغا جەمئى 16000 سوم چىقىم كەتتى. بۇنىڭ ئىچىدە تېس مەھەللە جامائىتىدىن تىجارەتچى شاۋكەت 100 دوللار، قۇربانجان 300 دوللار بەردى. (بۇلارغا ئالاھىدە رەھمەت ئېيتىمىز).

26. 97-يىلى ئۆكتەبىردە "ئىتتىپاق" جەمئىيىتىنىڭ مۇئاۋىن رەئىسى ئابدۇراپىق باشچىلىقىدا، بىر قىسىم "ئىتتىپاق" جەمئىيىتى ئەزالىرى ئالمۇتادا ئۆتكۈزۈلگەن ئابدۇللا روزى باقىنىڭ 100 يىللىق خاتىرە مۇراسىمىگە قاتناشتى.

27. 3-بىرلىك قۇرۇلتايدىن كېيىن "ئىتتىپاق" جەمئىيىتىنىڭ يېڭى تەشكىلى ئاپپاراتى ھەر جەھەتتىن خىزمەتلەرنى نۆلدىن باشلىغان ئىدى. ئىككى دانە كومپيۇتېر، بىر دانە سېرى كوپى ماشىنىسى پۈتۈنلەي ئىشتىن چىققان بولۇپ، "ئىتتىپاق"جەمئىيىتىنىڭ تەشكىلى ئاپپاراتى ھەر خىل قىيىنچىلىقلارنى يېڭىپ، چارە-تەدبىر قوللىنىپ، 2500دوللارغا كومپيۇتېر سېتىپ ئېلىندى بۇ پۇلنى نىغمەت ھاجى ئۆز يېنىدىن چىقاردى. ئالمۇتىدىن 700 دوللارغا ھەرىپ سېتىۋالدى. شۇنداقلا "ئىتتىپاق" جەمئىيىتى خەلقئارادىكى مۇھىم ژىغىنلارغا ۋەكىل قاتناشتۇرۇپ كەلدى. يۇقارقى پائالىيەتلەرنىڭ چىقىمنى "ئىتتىپاق"جەمئىيىتى ۋە بىر قىسىم ئىلغار پىكىرلىك تىجارەتچىلىرىمىزنىڭ ياردىمى بىلەن ھەل قىلىپ كېلىۋاتىمىز. تۆۋەندە مۇشۇ پۇرسەتتىن پايدىلىنىپ بۇ ئىلغار كىشىلىرىمىزنىڭ شەرىپلىك نامىغا رەھمەتلەر ئېيتىمىز.

1. ئابدۇغوپۇر تۇردى
2. ئىلزات ئابباسوۋ
3. ئابدۇغوپۇر 5 گېس.
4. بەختىيار
5. ئابلىكىم ھاجى (كافى "ئارزۇ")
6. ئابلىكىم(كافى "دىيار")
7. ئابلىز ھاجى (كافى "نۇر")
8. ئابلىز ھاجى يۈسۈپ (تۇرىبازا)
9. مۇساجان (تۇرىبازا)
10. ئابدۇرېھىم (تۇرىبازا)
11. دىلشات بوساقوۋ (ئالامىدىن بازار)
12. سىدىقجان (ئالامىدىن)
13. رىشات قۇربانوۋ
14. ھايات (غېرما)
15. ئايبېك بۇلاتبېكوۋ (ئالامىدىن)
16. ئابلىپىز (ئاۋتوۋوكزال كافى)
17. ئەكبەر ئابباسوۋ
18. ئابدۇرەپىق مۇسابايېۋ
19. ئوسمانجان كەرىموۋ (كافى "كاراۋان")
20. پەرھات ھاجى خەلىموۋ
21. ئابلىكىم ئابىتوۋ
22. تۇرسۇنتاي سەلىموۋ (كافى "مەدىنە")
25. مەۋلان
26. ئابدۇرېىم ئەخمەت

28. 97-يىلى ئەڭ مەنىلىك ۋە ئەھمىيەتلىك بولغان ئىشلىرىمىزنىڭ بىرسى پرېزىدېنت ئاپپاراتى ئاسقار ئاقايېۋ بىلەن ئاسسامبلىيە تەركىۋىدىكى جەمئىيەت رەئىسلىرىنىڭ ئۇچرىشىشى بولدى. بۇ ئۇچرىشىشتا ئۇيغۇر خەلقىنىڭ ئانا تىلدا سىنىپ ئېچىش مەسىلىسى ئوتتۇرغا قويۇلۇپ، ئاقايېۋ تەرىپىدىن مائارىپ مىنىستىرلىكىگە يولىيورۇق بېرىلدى. ئۇيغۇر ئاھالىلىرى زىچ جايلاشقان رايونلاردا ئۇيغۇرچە ئوقۇش سىنىپلىرىنى تەشكىللەش يالانلاشتۇرۇلدى. لېكىن، "ئىتتىپاق" جەمئىيىتىنىڭ بۇ جەھەتتىكى تىرىشچانلىقى خەلقىمىزنىڭ قوللىشى ۋە ھىمايىسىگە باغلىق ئەلبەتتە. شۇنى تەكىتلەپ ئۆتۈش زورۇركى، بىر مىللەتنىڭ ئانا تىلىنىڭ بولغىنىشى ۋە يوقۇلۇشى، شۇ مىللەتكە نىسبەتەن مىللى پاجىئە، مىللى مۇسىبەت ۋە مىللى قۇللۇقنىڭ باشلىنىشى دۇر. بۇ خىل ياللانما مىللەت بولۇپ ياشاشتىن قۇتۇلۇشنىڭ بىردىن-بىر يولى ئۆز ئانا تىلنى قەدىرلەش ۋە ئۇنى بىلىش، ئۇ ئارقىلىق دۇنيانى چۈشىنىش. چۈنكى ئۆز ئانا تىلىنى بىلمىگەن بىر ئادەمنىڭ ئۆز مىللىتىگە زور پايدىلارنى بېرىشى ناتايىن.

ئىشىنىمىزكى خەلقىمىزنىڭ ئورتاق تىرىشچانلىغى بىلەن مىللى مائارىپىمىز قايتىدىن گۈللىنىش مەنزىلگە قاراپ ساغلام تەرەققى قىلىدۇ.

29. يەنە بىر مۇھىم ئەھمىيەتلىك پائالىيەت شۇكى: ئېستونىيەدە ئېچىلغان ۋاكالەتسىز مىللەتلەر تەشكىلاتىنىڭ دۇنياۋى چوڭ ژىغىنغا، شۇنداقلا بۇ تەشكىلاتىنىڭ پرېزىدېنتى ئەركىن ئالپتېكىننىڭ تەكلىۋىگە بىنائەن "ئىتتىپاق" جەمئىيىتىدىن نىغمەتھاجى بوساقوۋ، جامائەت ۋەكىللى نۇرشاتلار ئۆز خىراجەتلىرى بىلەن قاتنىشىپ كەلدى. ئومۇمى خىراجەت ھەر ئادەمگە 2000 دوللاردىن چىقىم بولدى. بۇ تەشكىلات 150 مىللىيون نوپۇسقا ئىگە ئاھالىنىڭ مىللى مۇستەقىللىقى ۋە ئىنسانى ھەق-ھوقۇقلىرىنىڭ دۇنياۋى داۋاسىنى قىلىۋاتقان بىردىن- بىر خەلقئارا تەشكىلات. بۇ قېتىمقى ژىغىنىنىڭ ئاساسى مەزمۇنى، خەلقئارادىكى شەرقى تۈركىستاننىڭ مۇستەقىللىق مەسىلىلىرى كەڭ-كۆلەمدە مۇنازىرە قىلىنىپ، ھازىرقى خىتاي مۇستەبىتلىرىنىڭ شەرقى تۈركىستان خەلقىگە قىلىۋاتقان مىللى زۇلۇملىرى پاش قىلىندى. بۇ ھەقتە قىرغىزىستان ئۇيغۇرلىرىغا ۋاكالەتەن نىغمەجى بوساقوۋ ئالاھىدە دوكلات بەردى، ھەتتا خىتاي گېزىتلىرىنىڭ مۇخبىرلىرى بۇلاتتەك فاكتلار ئالدىدا ئۆزلىرىنى قاچۇردىغان دالدا تاپالماي قالدى. (بۇ ھەقتىكى ۋىدىئو كاسسېتلار جامائەتكە كۆرسۈتۈلگەن).

خەلقىمىزنىڭ تەقدىرى ئۈستىدە كىتىۋاتقان بۇنداق خەلقئارالىق چوڭ ۋاقىئە پۈتكۈل ئۇيغۇر خەلقىنى شاتلاندۇرغان بولسىمۇ ناھايىتى ئاز ساندىكى بىر قىسىم قۇرۇق ھىسىياسەتۋاز، شۆھرەتپەرەس، مەنپەئەتپەرەس، قۇرۇق ئىچىدىكى قەھرىمانلارنىڭ "جاھىل" دىققىتىگە ئائىل بولالمىدى. ئىشىنىمىزكى مىللى دەۋايىمىزنىڭ خۇلاسى ھامان بىر كۈن ھەممىگە جاۋاپ بەرگۈسى!

30. "ئىتتىپاق" جەمئىيىتىگە ۋاكالەتەن نىغمەت ھاجى بوساقوۋ ئۆز يېنىدىن 3000 دوللار چىقىم قىلىپ، ئامېرىكىغا باردى ۋە 29 -ئۆكتەبىر ۋاشىنگىتوندا، 30 -ئۆكتەبىر نيۇ-يوركتا يەنى بىرلەشكەن مىللەتلەر تەشكىلاتى بىناسى ئالدىدا، خىتايدا ئىنسان ھوقۇقىنىڭ دەپسەندە قىلىنىشىغا قارشى، ھەمدە" شەرقى تۈركىستانغا، تىبەتكە، ئىچكى موڭغۇلغا ۋە تەيۋەنگە مۇستەقىللىق بېرىلسۇن" دىگەن شۇئار بىلەن ئۆتكۈزۈلگەن 1300كىشىلىك چوڭ نامايىشقا قاتناشتى. شۇنداقلا بۇ پائالىيەتلەرنىڭ نەق مەيدان خاتىرىسى سۈپىتىدە فوتو سۈرەت ۋە ۋىدىئو كاسسېتلىرى جامائەتكە كۆرسۈتۈلدى.

31. 97-يىلى ئاپرېل ئېيىدا ئاسسامبلىيە پرېزىدېنتى بېكالىيېۋ باشچىلىقىدا "ئىتتىپاق" جەمئىيىتى ۋەكىللىرى ئوش ئوبلاستىغا بېرىپ، ئوش ئوبلاستلىق "ئىتتىپاق" شۆبىسىنى قۇردى ۋە بەختىيارنى ئۇنىڭ رەئىسلىكىگە تەيىنلىدى.

32. 97-يىلى "قېرىلار يىلى" مۇناسىۋىتى بىلەن 30 دىن ئارتۇق جايدا تاماق بېرىش ۋە مادىدى ياردەم بېرىش پائالىيىتى ئېلىپ بېرىلىپ، ياخشى ئىجتىمائى ئۈنۈم ھاسىل قىلىندى. بۇ پائالىيەتتە تۇرسۇنتاي سەلىموۋ باشلىق ياشلارنىڭ رولى تولۇق جارى قىلدۇرۇلدى. شۇنداقلا بۇ خەيرىخاھلىق پائالىيىتىگە 50 مىڭ سومدىن ئارتۇق پۇل چىقىم قىلىندى.

33. ساۋخوز "فرۇنزى" ئۇيغۇر جامائەتچىلىكىنىڭ ئۇيۇشتۇرۇشى بىلەن 97-يىلى ياشانغانلارنىڭ شەرىپىگە چوڭ زىياپەتلەر بېرىلدى، ۋە 200دىن ئارتۇق ياشانغانلارغا مادىدى ياردەم بېرىلدى.

34. شۇنداقلا جۇمھۇرىيىتىمىز تەۋەسىدە ئۆتكۈزۈلگەن ھەر قانداق سىياسى، ئىجتىمائى ۋە مەدەنى پائالىيەتلەرگە ئاكتىپ قاتنىشىپ، ئۇيغۇر خەلقىنىڭ سىياسى، ئىجتىمائى، مەدەنى ھاياتىنى گەۋدىلەندۈرۈپ، كۆپ مىللەتلىك قىرغىزىستان جۇمھۇرىيىتىمىزدىكى مىللەتلەر قاتارىدا ئۇيغۇرلارنىڭ مىللى ئورنىنى ساقلاپ ۋە ئۇنى نامايەن قىلىشتا كۆپ ئەجىر سىڭدۈردى ۋە داۋاملىق تىرىشچانلىق كۆرسەتمەكتە.

35. "ئىتتىپاق" جەمئىيىتىنىڭ كۈچ چىقىرىشى بىلەن تۈركىيە قىزلار لىتسىيىگە ئۇيغۇر پەرزەنتلىرىدىن 7 نەپەر قىز ئوقۇشقا كىرىپ، ئۇلار ھازىر دۆلەت تەمىناتى بىلەن ئوقۇشنى داۋام ئەتمەكتە.

36. "ئىتتىپاق" جەمئىيىتى تەشكىللىگەن ھەر خىل سەنئەت پائالىيەتلىرىدە پەرھات ھاشىروۋ، ئابدۇرىشىت، ئەخمەتجان ئىلىيوۋ، ئابدۇغېنى ئابدۇرۇسۇل، ئەكبەرجان، روشەنگۈل، سۇلتان كەرىموۋ ۋە كۆردىش كۆسەن قاتارلىق سەنئەتكارلىرىمىز ئۆزلىرىنىڭ تالانتىنى تولۇق نامايەن قىلىپ، كەڭ جامائەتچىلىكنىڭ قىزغىن ئالقىشىغا مۇيەسسەر بولدى.

37. "ئىتتىپاق" جەمئىيىتىنىڭ بىر يىللىق خىزمەت خۇلاسى سۈپىتىدە "ئىتتىپاق" كابىنېتىدا فوتو سۈرەت كۆرگەزمىسى ئېچىلدى.

38. "ئىتتىپاق" جەمئىيىتىنىڭ بارلىق خىزمەتلىرىدە "ئىتتىپاق" جەمئىيىتى تەۋەسىدىكى ئاياللار كېڭىشى، خەلقپەرۋەر، پائالىيەتچان گۈلايىم ھاجى ھەدىنىڭ يېتەكچىلىكىدە، ئاياللارنىڭ ئاكتىپچانلىقىنى قوزغاپ، بارلىق خىزمەتلەردە كۆزگە كۆرۈنەرلىك نەتىجىلىرىنى قازاندى.

يۇقۇرىدا "ئىتتىپاق" جەمئىيىتىنىڭ بىر يىللىق خىزمەت دوكلاتىسىنى قىسقىچە بايان قىلدۇق. شۇنىڭغا مۇتلەق ئىشىنىمىزكى، خەلق، ئەزىلىدىن ئەڭ ئادىل سوتچىدۇر. شۇ سەۋەپتىن كىيىنكى خىزمەتلىرىمىزدىن يەنە داۋاملىق خۇلاسە قىلىپ، كۆپچىلىكنىڭ نەزىرىگە سۇنماقچىمىز. چۈنكى كېڭەشلىك ئىش بۇزۇلماس، ئاخىرىدا كەڭ جامائىتىمىزدىن خىزمەتلىرىمىزگە نازارەتچىلىك قىلىپ، پىكىر-تەكلىپ بېرىشنى، تەنقىد بېرىشنى تەۋسىيە قىلىمىز. شۇنداقلا، قىرغىزىستان ئۇيغۇرلىرىنىڭ "ئىتتىپاق" جەمئىيىتى.

تەبرىكلەيمىز

ئاتاقلىق شائىر-ژۇرنالىست، قازاقىستان يازغۇ-
چىلار ئىتتىپاقى مۇكاپاتىنىڭ لائۇرىيات دولقۇن
ياسىنوۋنىڭ ئاق ش كالىفورنىيە شاتىدىكى خەلىق
ئارا پەن-مائارىپ ئىندۇسترىيىلاۋ سەنئەت ئاكا-
دېمىيەسىنىڭ ئاكادېمىك بولۇپ سايلانغانلىقى ۋە
60 ياشقا كىرگەنلىگى مۇناسىۋىتى بىلەن چىن
ژۇرەكتىن تەبرىكلەپ تېنىگە سالامەتلىك پۇتۇن
ئىشلىرىغا ئۇتۇق، ئائىلىسىگە بەخت-سائادەت
تىلەيدۇ.

قىرغىزىستان ئۇيغۇرلىرى "ئىتتىپاق" جەمئىيىتى

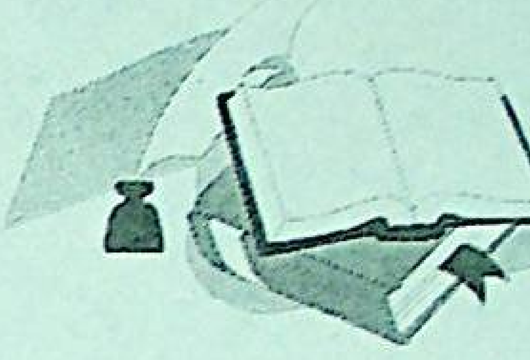

تەبرىكلەيمىز

قادىر ئىلى 60 -ياشتا

ئېگىلمىگەن ئالما شاخلىرى،
مېۋىسىنى قانچە ئوخشىغانسىرى.
كەمتەرلىك بىلەن ئادەم چىرايلىق
سەتلەشكەن غادايغانسىرى.

بىزنىڭ ئارىمىزدا مېۋىلىك دەرەققە ئوخشاش ئەلگە دايىم پايدىسى تېگىپ تۇرىدىغان، كەمتەر، ئەل ئۇچۇن مىننەتسىز خىزمەت قىلىدىغان ئەل سۆيەر ئادەملىرىمىزمۇ بار. ئەنە شۇنداق كىشلەرنىڭ بىرى قادىر ئىلىدۇر.

1956-ژىلى ئوقۇش پۇتتۇرۇپ، شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاۋتونوم رايون خەلق رادىئو ستانسىيىسىنىڭ دىكتورلارنى تاللاش مۇسابىقەسىگە قاتنىشىپ ئۆتۈپ چىقتى. شۇنىڭدىن باشلاپ، شىنجاڭ رادىئوسىدا دىكتور، باش دىكتور بولۇپ ئەشلەشكە باشلىدى. بۇ جەريانىدا ئۆزىنىڭ يېقىملىق ئاۋازى بىلەن خەلق ئاممىسىنى ئۆزىگە مەھلىيا قىلالىدى.

قادىر ئىلى 55 - 56 -ژىلدىكى "سايراپ ئېچىلىش" تا ئۆزىنىڭ ۋەتەنپەرۋەرلىك ھىسلىيىتىنى يوشۇرۇپ قالالمىدى.قادىر ئىلىنىڭ خەتەرلىك ئادەم ئىكەنلىكىنى بىلگەن تەشكىل "چىنقىش"باھاسى بىلەن 1961 -ژىلى تۆۋەنگە چۈشۈرۋەتتى. ئەھۋالنىڭ يامان ئاقىۋىتىنى چۈشەنگەن،قادىر ئىلى 1962 -ژىلى ئۆز ۋەتىنىنى تەرك ئېتىپ، قىرغىزىستان بىشكېك شەھرىگە كېلىپ ئورۇنلاشتى.

1993 -ژىلى قىرغىزىستان تېلې-رادىئو كومپانىيە قارمىغىدا شتاتلىق ئۇيغۇر بۆلۈمى قۇرۇلدى. بۇ ئىش بىر كىشىگە ئېغىر بولىدىغانلىغىنى سەزگەن تەجرىبىلىك دىكتور ئۆز ئىختىسادى بىلەن ھەقسىز ئىشلەپ ياردەم بېرىدىغانلىغىنى بىلدۇردى.

مانا بۇ ژىل رادىئونىڭ قۇرۇلغىنىغا 5 ژىل قادىر ئىلىنىڭ تۇغۇلغىنىغا60 ژىل توشۇپتۇ. بىز ۋەتەنپەرۋەر، خالىس دوستىمىزنىڭ تۇغۇلغان كۇنى بىلەن تەبرىكلەيمىز. ئۇزۇن ئۆمۇر، ئائىلىسىگە خاتىر جەملىك تىلەيمىز.

قىرغىزىستان ئۇيغۇرلىرى "ئىتتىپاق" جەمئىيىتى

1962-ژىلدىكى كۆچ-كۆچ

كۆچ-كۆچ دېسە بىلمەيدۇ،
كۆچۈپ كۆرمىگەن ئەللەر.
ئۆز ژۇتىغا يېتەمدۇ،
بېرىپ كۆرمىگەن يەرلەر.

ئىلى ۋىلايىتىدىكى تارىخى ئەھمىيىتى بار، مەنزىرىسىنىڭ گۈزەللىكى، يەر-سۇيىنىڭ مونبەتلىكى بىلەن داڭلىق يېزىلارنىڭ بىرسى قورغاس ناھيەسىگە قاراشلىق "مازار" يېزىسىدۇر. بۇ، يېزا "چوڭ مازا-كىچىك مازا" دەپ ئىككىگە بۆلۈنىدۇ. بۇ، يەرنىڭ "مازا" دەپ ئاتېلىشىدىكى سەۋەپ يېزىنىڭ "چوڭ مازا" دەپ ئاتالغان بولۇكىگە مەشھۇر تۇغلۇق" تۆمۈرخان مازىرى"، "كىچىك مازا" دەپ ئاتالغان بۆلۇكىگە مەت سىدىق ئاتام مازىرى جايلاشقان مازار يېزىسى قورغاس ناھيەسىنىڭ شىمالىدىكى مەشھۇر تەلكە تېغىنىڭ ئېتىگىگە ئىدىر بويلاپ جايلاشقان."كىچىك مازانى" تاغدىن كەلگەن چوڭ ئاقسۇ سېيىنىڭ سۇيى ئىككىگە بۆلۇپ تۇرىدۇ. يېزا خەلقى ئاساسەن يېزا ئېگىلىك قوشۇمچە چارۋۇچىلىق بىلەن شۇغۇللىنىدۇ. شەرقى تۇركىستان ھۆكۈمىتى مەۋجۇت بولۇپ تۇرغان (1949 - 1944) ژىللىرى يېزا كۆللەپ-ياشنىغان ئىدى. ئۇلكىمىز خىتاي كوممۇنىستلارنىڭ قولىغا ئۆتكەندىن بېرى 50 -ژىللاردىن باشلاپ يۇرگۇزۇلگەن بىر قانچە ئىسلا-ماتلاردىن كېيىن "مازار" يېزىسى ئۆز بېشىدىن ئاجايىپ ئېغىر كەچۈرمىشلەرنى ئۆتكەزدى. يەر ئىسلاھاتى، يەر ئىجارە كومېتېتى دىگەن ھەرىكەتلەر خەلقنىڭ ژۇرۇگىنى مۇجۇپ كېلىپ 1955 -ژىلدىكى كوئوپېراتسىيەلەشتۇرۇش 1956 -ژىلدىكى كاممۇنا (كوگىشى) قۇرۇش خەلقنى ئامراتلاشتۇردى. مازار 1 -رايوننىڭ ئورنىغا "بەخت" كوگىشىسى قۇرۇلدى. بۇ، كوگىشى 4 دادۇي (چوڭ ئەترەت) 12 شاۋدۇي (كىچىك ئەترەت) ئىبارەت بولۇپ ھەر-بىر شاۋدۇيدە 100 دىن ئۇتتۇن بارىھەي كوگىشى قۇرۇلغاندىن كېيىن خەلقنىڭ قولىدىكى بارلىق مال-ۋاران سوقا-سايمانلار تارتىپ ئېلىنىدى. ھەممە داش قازانغا قارىتىلىپ ئوچاقلار بۇزۇلۇپ قازانلار دۆم كۆمۈرۇلدى. مەملىكەت بويىچە ئۇلۇق داھىنىڭ تەشەببۇسى بىلەن باشلانغان پولات ئاۋلاش ھەر-كىتى ئىقتىساتىنى ۋەيران قىلدى. خەلق نىمجان ھالەتكە چۇشۇپ قالدى. ئاچ-يالاڭاچ ياشاشقا مەجبۇر بولدى.

1961 -ژىلى بېجىننىڭ ئوكچى-مىللەتچى كادىرلارنى مەركەزدىن ژىراقلاشتۇرۇش يېزىغا چۇشۇرۇپ ئۇژەن قاتلامدا چىنىقتۇرۇش دىگەن سىياسىتىگە ئاساسەن "بەخت" كوگىشىگمۇ بېجىندىن، ئۇرۇمچىدىن ئونلىغان كادىرلارنى كەلتۇرۇپ شاۋدۇيلەرگە تاشلىغان ئىدى. شۇقاتاردا مەنمۇ بار ئىدىم. بۇ، چاغلاردا خەلق تۇرمۇشى ئىنتايىن ئېغىر ئىدى. ئۆز ئەمگىكى بىلەن ئۆزىنى باقالمىغانىنىڭ سىرتىدا بەلگۇلەپ بېرىلگەن ئاشلىق نورمىسى، رەخ بىلەتلىرى ئۆزلىرىگە يەتمەتتى. يازلار ئۆتۇپ، قىشلار كېلىپ ئاچچىق سوغ دېھقانلارنىڭ جېنىغا تەگدى. ئەتىيازنىڭ كېلىشى ھالسىرىغان ماغدىردىن كەتكەن دېھقانلارنى خوشال قىلىش بۇياقتا تۇرسۇن، ئۇغۇسىنى قايناتتى. سەۋەبى ئاچ-يالاڭاچ دېھقانلار ئېرىق- ئۆستەڭ چېپىشقا مەجبۇرلانغان ئىدى. ئامما بۇ، ھەردەتلەرگە خەلق ئامالسىز ناھايىتى سۇس قاتنىشاتتى. ئاچ قوساققا نېمە خوش ياقسۇن. شۇ كۇنلەردە بۇ كوگىشىگە 200 ئىچكىرى خىتايدىن خىتايلار كەلتۇرۇلۇپ جايلاشتۇرۇلغان ئىدى. بۇ، تەييارتاپ مېھمانلارنى بىچارە كوگىشى ئەزالىرى باقاتتى. بۇ، ئۆلگەنىنىڭ ئۇستىگە تەپكەندەك بولدى.

شۇ ژىلى (62 -ژىلى) قوش مارتىنىڭ 10 لىرىدا باشلانغان ئىدى. كوگىشى ئەزالىرىنىڭ ئېتىز- ئېرىققا چىققىدەك مادارىمۇ قالمىغان كۇنلەردە 22-مارت 4 -دادۇي چوڭ (مازا يېزىسىنىڭ) كوگىشى ئەزاسى شىر دىگەن بالا (بۇ مېشچىكىنىڭ بالىسى ئىدى) بىر خىتاي قىزنى ئېلىپ سوۋېتكە قېچىپ كېتىپتۇ، بۇ خەۋەر ھەش-پەش دىگىچە پۇتۇن كوگىشى ھەتتا ناھيەگە تارقىلىپ بىر سىگناللىق رول ئوينىغان بولدى.

مانا شۇنىڭدىن كېيىن شاۋدۇي (كىچىك ئەترەت) لەردىكى سوقچى باللار يارامىلىق ئاتلارنى مىنىپ كېتىپ غايىپ بولىدىغان بولدى. ئۇ يەر-بۇ يەردە سوۋېت چېگارانى ئاشقىدەك. ئۇ ياختىن ئادەم كەپتۇ دىگەن مىش-مىش كەپلەر كۆپەيگەنسىرى، سوۋېتكە قېچىش ھەركىتى ئاز-تولا باشلىنىپ قالدى. بۇنىڭغا پارتىيە ھۆكۇمەت ئورۇنلىرى بىلمىگەنگە سېلىپ، قۇلاق يۇپاردى.

1962-ژىلى 27 -ئاپرېل

سەھەر سائەت 4 دە پۇتۇن "بەخت" كوگىشى كۆتۇرۇلۇپ بىر جوڭ كوچ مال-ۋاران، ئۆي-ۋاخ ، قورا-جايلىرنى تاشلاپ چېگارا تەرەپكە يول ئالغان ئېدى. بۇلار قورغاس سۇيىنىڭ باش تەرىپىنى كۆزلەپ كېتىپ بارىدۇ. قانداقتۇ بىر ئەندىشە بار، ئاتا-بالىغا، ئەر-خوتۇنغا باقمايى قالغانلارمۇ بولدى. كوچىنىڭ ئارقىسى ئۆزلەر ئەمەس. چېگىسى خورا لوسوكۇڭ داشكورلىكلەر كۆچنى تېخىمۇ ئولغايتىپ باراتتى. كۆچ 29 -ئاپرېلغىچە داۋاملاشتى. ئاخىرى پۇتۇن قورغاس ناھيە كۆچكە قوشۇلۇپ چېگارانىڭ ھەر بىردىن ئېچىپ قويغان تۆمۇر سىملاردىن بىمالال ئۆتۇپ كەتتى. پۇتۇن سۇرۇك بىر چوڭ "مازا" يېزىسىدا (بەخت كوگىشى) ئارانلا 30 ، 40 تۇتۇنلا دىگىدەك قىلىپ قالدى. شەنى ئالدى قۇن تاجى دەپ بوغۇلۇق. ھېلىقى ئىچكىرىدىن كەلگەن مېھمان-لارغا بولۇپ بەردى، ھەممە نەرسە ئوكچە، شۇلارغا قالدى. كۆچنى ئۇزۇتۇپ قويغان پارتىيە-ھۆكۇمەت ئورۇنلىرى يالغان-ياۋداق ياللار-نى ئويۇشتۇرۇپ كوگىشىنىڭ مىللى شوجى (سېكرېتار) رەئىسلىرى نەزەر بەنتكە ئېلىپ، ھېلىقى بېجىندىن، ئۇرۇمچىدىن، تۆۋەنگە چۇشكەن كۇناسىز كادىرلارنى قولغا ئالدىغىنى قولغا ئېلىپ قالغانلىرنى، ھېلىقى قېپقالغان 30، 40 ئۇيغۇر تۇتۇنلىرىگە قوشۇپ تەكلىمانىغا سورگۇن قىلدى. بۇ بىچارە كۇناسىز كادىرلار خەلقلەر تەكلىماكان چۆللىرىدە .سەرسەنلىقتا ئۆي-ماكانسىز، قۇم بارخانلىرنى پانا قىلدى. شۇنداق قىلىپ ئۇيغۇر خەلقى يەنە بىر قېتىملىق كۆچ پاجىئەسىنى ئۆز بېشىدىن ئۆتكۇزۇپ سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ قازاقىستان، قىرغىزىستان، ئۆزبەكىستانغا ئوخشاش ئىتتىپاقداش رېسپۇبلىكىلىرىغا تۇمغا سىگگەندەك سىڭىلىپ كەتتى. ھەر قايسى ئۆز بېشىغا چۇشكەن مۇشكۇللۇكلەرنى ئۆزلىرى ئاسان قىلىپ ياشاۋاتىدۇ. بۇ كۆچنىڭ ھار-پىسى تارىختىكى 29 -ماي ۋاقەئەسى ئىدى.

ئۇسمان تۇردى.

قىرغىزىستان ئۇيغۇرلىرى "ئىتتىپاق" جەمئىيىتى، "ئىتتىپاق" گېزىتىنىڭ مۇھەررىرى قاسىمجان ئەيسانىڭ ئانىسى

نۇرىمانخان

نىڭ بىمەزگىل ۋاپات بولۇشى مۇناسىۋىتى بىلەن "ئىتتىپاق" جەمئىيىتي دائىمى كېڭەش ھەيئىتى چوڭقۇر قايغۇرۇپ تەزىيە بىلدۇرىدۇ.

قىرغىزىستان ئۇيغۇرلىرى "ئىتتىپاق" جەمئىيىتى ئاقساقاللار كېڭىشىنىڭ رەئىسى سۇلتان ئەيسانىڭ ئىنىسى

ئىمام مۇھەممەت

نىڭ بىمەزگىل ۋاپات بولۇش مۇناسىۋىتى بىلەن "ئىتتىپاق" جەمئىيىتى دائىم كېڭەش ھەيئىتى چوڭقۇر قايغۇرۇپ تەزىيە بىلدۇرىدۇ.

Тех. редактор Т. Ибрагимова
Верстка Т. Ибрагимова
Свидетельство о регистрации
№ 004433

Учредитель: Общество уйгуров Кыргызстана "Иттипак"

Номер набран в издательском центре "Иттипак", отпечатан в типографии газеты "PLUS" тираж 1500 экз.

تېلېفون:
22-83-14
26-10-07
گېزىت 1994 -ژىلى مارت ئېيىدىن باشلاپ چىقىۋاتىدۇ.
گېزىتىمىز سەھىپىلىرىدە بېسىلغان ماقالىلار مۇئەللىپلىرىنىڭ مەۋقەسى تەھرىراتىمىزنىڭ مەۋقەسى بولۇپ ھېسابلانمايدۇ، ماتېرىياللار قايتۇرۇلمايدۇ ھەم جاۋاپ بېرىلمەيدۇ.

ислам-новое пугало

Джихад: жертвы и заложники

Тревожный сигнал

В первых числах апреля в Министерство национальной безопасности обратились две крайне встревоженные женщины-уйгурки: их семнадцатилетние сыновья бесследно пропали месяц назад. А поводом для обращения именно в МНБ стала найденная одной из матерей прощальная записка сына. В ней было всего несколько слов: "Посвящаю себя джихаду..."

Уже через два дня оперативники установили турфирму, через которую мальчиков отправили в Пакистан. Больше ничего о их судьбе не было известно.

Опрошенные работники турфирмы составили портрет неизвестного мужчины, занимавшегося оформлением документов и отправкой юнцов.

Составленный портрет "отправителя" оказался хорошо известен чекистам. Уйгур китайского происхождения, возраст примерно 26-28 лет. По данным МНБ, в Бишкеке появился три года назад. Засветился своей активной пропагандой идей ваххабизма.

***Справка "ВБ":** Мухаммед ибн-Абд аль-Ваххаб - Конкретная историческая личность 18-го века. Основоположник и теоретик нового религиозного течения в исламе, названного по его имени. Ваххабизм не приемлет гражданского светского общества, не допускает существующего во многих странах принципа отделения религии от государства. Течение отличается реакционностью и агрессивностью.*

Выяснилось: называющий себя Касарлы Ж. Имеет три паспорта - китайский, турецкий и кыргызский.

Карсалы успел жениться на гражданке Кыргызстана, имел дом в Новопокровке. Его фанатичным ваххабистским проповедям внимали сотни мусульман, посещающих мечети Бишкека и Чуйской долины.

У чекистов были все основания направить в Новопокровку, где по оперативной информации собирались наиболее рьяные члены ваххабистской организации, группу захвата из антитеррористического центра МНБ "Калкан".

Захват

К счастью, обошлось без выстрелов, хотя Касарлы Ж. яростно сопротивлялся, выхватив из кармана пистолет Макарова, попытался стрелять. Да и все остальные - человек двадцать - вели себя агрессивно, провоцируя чекистов на применение силового захвата.

Обыск дал сногсшибательные результаты, лишний раз подтвердившие чекистские данные о том, что в республике действует незаконная религиозно-террористическая организация "За свободный Восточный Туркестан", в число которой входили более200 членов.

Из обнаруженного в доме сейфа изъяты десятки видео- и аудио кассет с записями ваххабистских проповедей, более двухсот анкет с информацией о членах организации, расписки на имя Касарлы на общую сумму в несколько сот (!) тысяч долларов, а также отчеты, на что потрачены деньги - покупку огнестрельного оружия, изготовление листовок, транспортные и командировочные расходы, питание, и главная улика - финансовый отчет о содержании 20 человек, отправленных в разное время на обучение в Пакистан.

При личном обыске у Ж. изъято 73 тысячи долларов.

Сам Касарлы обвиняется по трем статьям Уголовного кодекса: использование заведомо подложных документов, незаконное хранение огнестрельного оружия и возбуждение национальной или религиозной вражды...

Они хотят войны

На допросах Ж. подтвердил: мальчиков в Пакистан отправлял он.

Проблема решилась сама собой. Как выяснилось, власти Пакистана выдворили из своей страны юных революционеров, как только у них истек срок визы. Заранее оповещенная пограничная служба известила МНБ, что Акрам и Дияр прибывают самолетом из Карачи в аэропорт "Манас". У трапа их уже встречали счастливые мамы и чекисты.

Матери в шоке - дома они повторяют тоже самое, исправно совершая религиозные ритуалы. Сейчас одна из них признается, что предложение односельчан-аксакалов определить сына в медресе сначала показалось ей невинным и даже спасительным.

Психологи, беседовавшие с ребятами, утверждают, что в поведении Акрама и Дияра ясно прослеживается та особая черта человека-"зомби", которая свойственна многим последователям ваххабизма, воспитанным настоящими профессионалами.

***Справка "ВБ":** достоверно известно, что Министерство национальной безопасности располагает подтвержденной извне информацией о наличии в Кыргызстане так называемых даватистов - пропагандистов исламской веры из Пакистана. Их готовят в учебных центрах, расположенных под Лахором и Райвинтом.*

С этого года число обучающихся в этих центрах возрастет до 8 (!) миллионов человек.

В прошлом году из центров выпущены 800 тысяч даватистов. Восемь из них сейчас кочуют со своими прокламациями по всем областям Кыргызстана. Есть данные о том, что 200 наших граждан находятся в этих учебных центрах. Обучение рассчитано на два года. Основная цель - агитация за провозглашение Великой империи мусульман - Халифата - и подготовка боевиков.

Когда вера во вред

Только в прошлом году МНБ зафиксировало длительное пребывание на территории страны 39 исламских проповедников из Пакистана, Саудовской Аравии, Ирана и Афганистана. Только в одном из джалал-абадских домов чекисты изъяли более 400 сот книг проваххабитской пропаганды. В последние годы количество мечетей в Кыргызстане измеряется тысячами. Из них лишь около сотни официально зарегистрированы в Министерстве юстиции. Остальные, по данным Министерства нацбезопасности, действуют нелегально. Еще год назад не было ни одного машраба - подпольной организации уйгурской молодежи. Сегодня их только в Бишкеке - около 20. Сколько их на самом деле?

И кажется, только в МНБ серьезно обеспокоены бурным развитием радикально-фанатичного запрограммированного на терроризм ваххабизма. Особое недоумение вызывает невозмутимость государственных мужей из "Белого дома". Более того, находятся и такие, кто считает реакционное исламское течение необходимым дополнением к нашей свободе и демократии.

Ясно одно - Госкомиссия по делам религий не в силах противостоять религиозному фундаменталистскому нашествию. Меры весьма радикального свойства нужны сейчас, сегодня. Иначе будет поздно...

ОТ РЕДАКЦИИ

В последнее время в средствах массовой информации Республики широко муссируется тема исламского фундаментализма. Как и в других религиях, в исламе существуют различные течения.Одним из экстремистских течений в исламе является ваххабизм.В истории, в периоды переустройства общества всегда появляются чуждые здравому смыслу идеи. Нынешний пример попытки насадить ваххабизм эмиссарами из дальнего зарубежья.

Да, в годы независимости в нашей стране построены сотни мечетей.Это означает, что народ, после тоталитарного коммунистического режима, наконец-то потянулся к традиционному, корневому, духовному богатству.

Однако эти перемены в жизни населения не дают покоя некоторым недалеким средствам массовой информации.За все более тысячелетнюю историю на традициях ислама сформировалась много хороших традиций:

1. *Хашар - коллективная помощь в построении жилья ближним.*
2. *Закят - обязательная помощь состоятельных (10% от суммы состояния) мусульман бедным слоям населения.*
3. *Почитание старших.*
4. *Машрап - традиционная форма обучения этике молодежи.*
5. *Строгий запрет на алкогольные напитки, наркотики и многое другое.*

Неужели в понятии ряда СМИ существует только усатый, кровожадный воин- янычар - из старых фильмов киностудии им. Довженко.

Нет! Мы не ваххабисты.

"Джихад: жертвы и заложники"

Организация основывалась на пропаганде реакционно-воинственного направления в исламе - ваххабизма, которая ставила цель политического вмешательства во внутренние дела КНР. Наша уйгурская общественность в Кыргызстане удивлена и потрясена этим сообщением. Однако, среди широких кругов уйгурской общественности не было религиозного фанатизма (в том числе и приверженцев ваххабизма) ни сейчас, ни в прошлое время.

Авторы , и это очевидно, хотя, скорее всего не желая этого - подставили под удар общественного мнения и всю уйгурскую общественность Кыргызстана, Иначе, чем объяснить их негативное отношение к культурному достоянию, берущего начало с глубин средневековья - машрапу, который имеет много общего с кыргызским шерне: и там и здесь собираются (по половозрастному признаку), поочередно люди, чтобы провести весело свой досуг. На машрапе звучит народная музыка, напевы великих мукамов, чах-чахисты состязаются в острословии, демонстрируют свою умение хозяева в кулинарии.

Не нам учить авторов статьи журналистической этике, но было бы неплохо, если бы они прежде. Чем писать столь обидную для уйгурской общественности статью, встретились с уйгурской общественностью, ознакомились с нашими нуждами и обычаями, посетили общественные мероприятия, те же машрапы, которые авторы статьи по незнанию представили широкому кругу читателей как нечто опасное для общественности.

Мы давно живем среди дружественного кыргызского народа и никогда не имели интересов, противоречащих интересам Кыргызстана.

Уйгуры более тысячелетия общаются с кыргызами имеют много с ними общих традиций; сходный менталитет, общие корни.Уйгурская общественность удовлетворена отношением Кыргызского государства к ее насущным запросам.Мы на деле искренне считаем себя патриотами Кыргызстана и стараемся вносить посильный вклад в дело его процветания.

В Республике, наряду с другими национально-культурными центрами действует Общество уйгуров "Иттипак", главными задачами которого является развитие национальной культуры, образования и эстетического воспитания подрастающего поколения, всемерное содействие идеалам дружбы между народами.

Общество уйгуров КР "Иттипак"

ИСК НА 10 000 000

В газете "Вечерний Бишкек" (1-мая, 1998 г.) была опубликована статья "Джихад: жертвы и заложники" и дополнялась коллажем, где на священной книге мусульман Коране положена граната, а над ней молодой человек в чалме и с автоматом. Кроме этого в статье говорилось, что "ситуация и исламом, складывающаяся в республике, все более вызывает тревогу... В последние годы количество мечетей в Кыргызстане измеряется тысячами. Из них лишь около сотни официально зарегистрированы в министерстве юстиции. Остальные действуют нелегально".

В знак протеста и считая, что из-за халатности авторов и редакции газеты нанесен моральный ущерб религиозным чувствам мусульман, оскорблена деловая репутация Духовного Управления мусульман Кыргызстана, Казиатов областей- лидеры духовенства республики обратились в Свердловский суд г. Бишкек с исковым заявлением на сумму 10 миллионов сомов.

Ислам Маданияты

Первый исторический выпуск

Беседа с деканом факультета Уйгурской филологии ИИ МОП КГНУ, Заслуженным деятелем культуры, профессором Ибрагимовым Исраилом Момуновичем

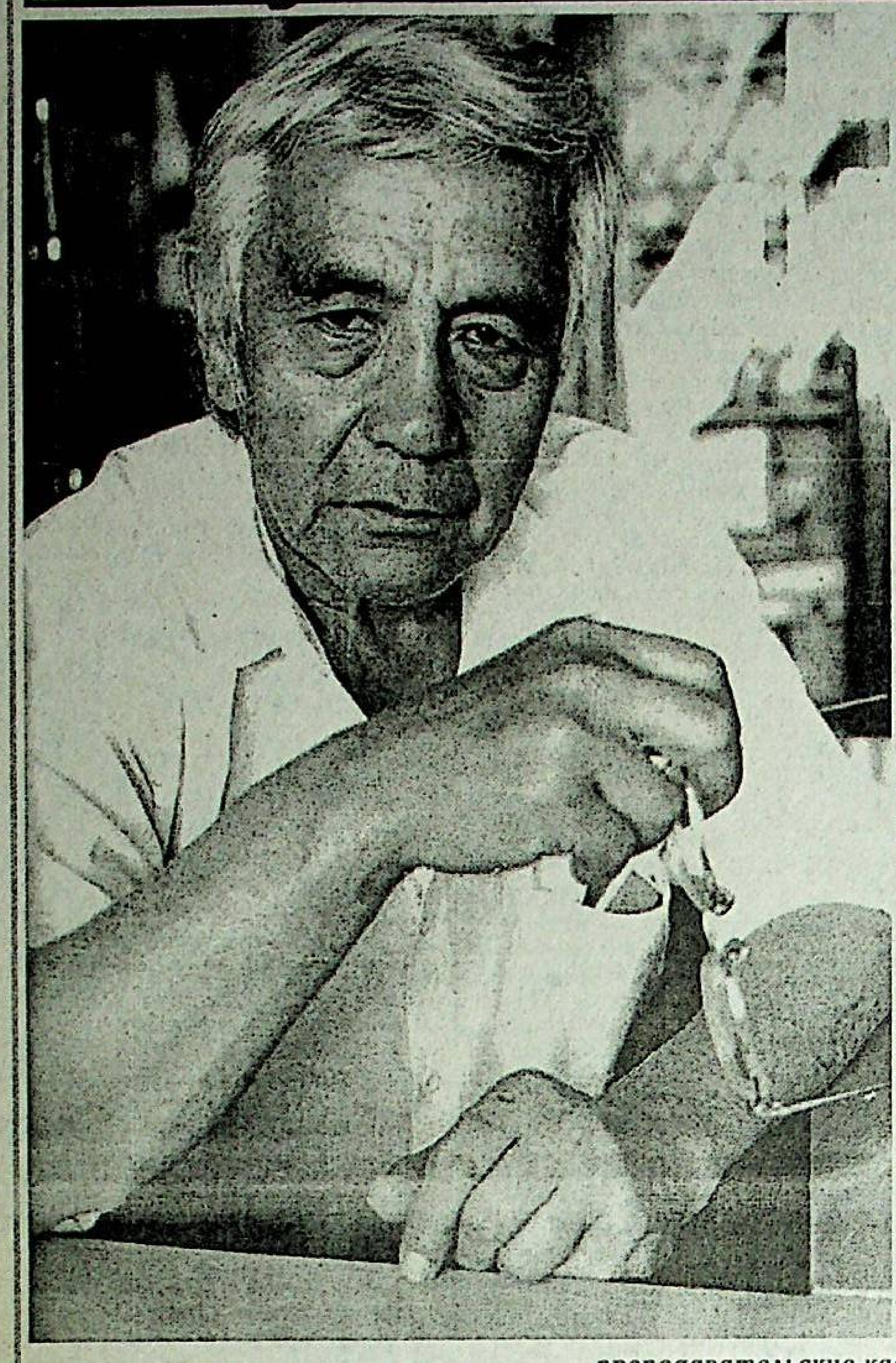

Мы накануне знаменательного события — на днях состоится выпуск единственного в мире вузовской структуры в статусе факультета Уйгурской филологии ИИ МОП КГНУ. Есть смысл в этой связи оглянуться — назад и рассказать коротко нашему читателю о причинах учреждения факультета.

О причинах не станем долго распространяться — они известны. Это едва ли не полное отсутствие в Республике каких-либо конкретных структур в сфере уйгурской культуры. Надо ли говорить о том, что без этого невозможно сохранить ядро самобытности этноса. Под ядром самобытности я имею в виду главный транслятор культуры — язык в сочетании с устоявшимися на протяжении многих столетий традициями и обычаями. Таким образом сохранение ядра самобытности равнозначно сохранению генофонда этноса. В последнее время мы с вами были свидетелями интенсивной — эрозии ядра самобытности: уйгурская — молодежь, в силу объективных причин вынужденная учиться в неуйгурских школах, стали забывать родной язык, литературу, традиции и обычаи — на наших глазах происходит разрыв между поколениями. И этот разрыв нарастает. Именно это явилось основой учреждения Фонда развития уйгурской культуры "Тенгри — Таг", который без финансовой поддержки уйгурской общественности и Общества уйгуров КР "Иттипак", за счет энтузиазма, сумел за короткий срок учредить три важнейшие структуры в сфере культуры в стране ... Вы имеете ввиду регулярные радио и телепрограммы в Кыргызской Гостелерадиокомпании, секцию уйгурских Писателей при Союзе Писателей Кыргызстана и факультет Уйгурской филологии ИИ МОП КГНУ? И все-таки, почему учреждение факультета, а, скажем, не школ? Ведь в те же годы столько было пересудов вокруг якобы намерений руководителей "Иттипак" открыть именно школы... В этой связи якобы направлялись в верхние этажи власти письма — просьбы... Верна восточная мудрость: "Сколько не говори "халва, халва, халва", от того во рту не станет слаще". Сколько не говори "школа, школа", сколько не обращайся к властям с просьбами, от этого мы ни на йоту не приблизимся к решению проблемы. Уже сам факт такого рода обращений — просьб — свидетельства непонимания, некомпетентности. Кто же запрещает открывать школы? Нет ничего проще в наше время учреждения каких-либо структур. Ну, учредили — что дальше? А ведь школа — наисложнейший организм. Открытие ее обусловлено наличием преподавательских кадров, учебно-материальной базы, учебных планов, программ и указаний, отвечающих требованиям государственного образовательного стандарта, реальных контактов и связей с близкими по профилю структурами. Отсюда — ответ на ваш вопрос: почему мы начали, как это не выглядит парадоксально, с учреждения факультета, а не школы.

Следовало в первую очередь подготовить преподавательские кадры?

Банальная истина, но именно так: кадры действительно решают многое.

Печальный опыт частной уйгурской школы, кажется, тому подтверждение?

Будем точны: не уйгурской, а русской школы с углубленным изучением уйгурского языка. Разница, как видите, существенная. Мною не однажды высказывалось мнение о необоснованности, мягко говоря, открытия в Республике уйгурских школ именно по причине отсутствия названных выше условий. Причем не школ, а классов, ибо речь может идти (и раньше и теперь) лишь об открытии классов с углубленным изучением уйгурского языка — , литературы, истории уйгуров... В настоящее время, в связи с первым выпуском на уйгурском факультете КГНУ, можно говорить о наличии одного из главных условий учреждения уйгурских классов — кадровом обеспечении. Но и сейчас к проблеме следует относиться с большой долей осторожности и ответственности. Необходима разработка пакета документов — учебные планы, программы, список учебных пособий, штатное расписание, договор с руководством школ и будущими спонсорами и др. Работа эта архитрудная, требующая немало времени и высокой квалификации исполнителей. Именно такого рода пакет документов (а не просьбы к Президенту!), может послужит конструктивным началом рабочего диалога с представителями Министерства Народного образования и культуры. Да, пожалуй, у нас есть шанс уже в этом году дать старт первым классам с углубленным изучением уйгурского языка и литературы (шк. №53, Лебединовка, Ново-покровка, "Комсомол", Ошская обл. Карасуйский район с. Качкор-Кишлак шк. им. А. Навои, с. Раздольное и др. места где контактно проживают уйгуры) и этим шансом мы должны воспользоваться умно, помня действительно о печальном опыте частной школы. Лучше меньше, да лучше. Лучше несколько позже, но зато надежнее, основательнее, грамотнее.

Но вернемся к реалиям факультета.

А мы не отходили от них, ибо факультет и будущее уйгурских классов, в перспективе — уйгурских школ — один клубок проблем уйгурской культуры.

4 года позади — чем были они для вас?

Если коротко, то были годы тяжелой борьбы за выживание факультета. Я около четверти века проработал в системе высшего образования, видел всякое, но такого напряжения, требовавшего постоянной готовности и даже бдительности, не приходилось испытывать никогда до сих пор. Это со стороны, возможно, кажется все просто: 4 года — 2 уровня с 4 образовательными блоками, в финале присвоение выпускникам академической степени бакалавра. Но это годы, вместившие нелегкий труд преподавателей, задействованных в учебный процесс в рамках более 40 учебных дисциплин, некоторые из которых не имеют аналогов в образовательной системе Республики; это постоянная работа над учебным планом, учебными программами с целью совершенствования, приведения их в соответствие с новыми требованиями — , это — из года в год не утихающая работа по формированию контингента студентов первых курсов, поиски новых преподавателей; это — постоянная необходимость в совершенствовании учебно-материальной базы при весьма ограниченных финансовых возможностях. Не станем забывать: ведь факультет осуществляет свою деятельность на контрактной основе в жестких условиях рынка...

Основу годового бюджета составляет оплата студентами за учебу — и только? А помощь уйгурской общественности?

Подавляющая часть уйгурской общественности морально поддерживала и поддерживает нас, с пониманием относятся к нашим нуждам. Понимаем и мы: моральная поддержка — большая стимулирующая сила, без нее ни имеет смысла осуществлять целенаправленную деятельность, мы, конечно, благодарны нашей общественности за это. Однако, к сожалению, прожить благодаря одной моральной поддержке невозможно. Материальную же помощь наших соотечественников можно перечесть на пальцах одной руки. Это — презентация факультета, спонсированная фирмой "Токчулук" (Я. Мунаров, Ю. Умарбаев, И. Габбасов), мероприятие по поводу посвящения в студенты в 1996 году, спонсированное группой уйгурских бизнесменов (Д. Хусаинов, А. Пулатбеков, Т. Салимов, Р. Хисамутдинов, А. Исхаков), годовая оплата Я. Мунаровым 4-х студентов, 2-х казахских студентов алмаатинским предпринимателем Д. Кузиевым, годовая стипендия одному студенту (300 с, Н. Босаков), дар комплекта музыкальных инструментов и спонсирование обеда для студентов алмаатинским бизнесменом М. Шариповым. Возможно, что-то мною упущено, но факты упрямые вещи, а они свидетельствуют о том, что учебная и материальная база создаются целиком за счет собственных усилий факультета, помощи иностранных посольств, выигранных нами грантов в Фонде "Сорос — Кыргызстан". Если свести в единое, в денежном выражении, помощь наших соотечественников, то получится сумма, примерно равная оплате одной поездки одного человека в дальнее зарубежье... Скажем, в США...

И это за четыре года?! А сколько было таких поездок у наших лидеров! Я имею в виду до избрания нового руководства "Иттипак"

Это вступает в контраст с поистине неоценимой действенной организационной помощью, которую на протяжении всех лет деятельности факультета оказывали нам руководства Университета и Института, лично ректор, ныне министр народного образования и культуры, академик Токтомышев С.Ж., директор ИИ МОП КГНУ, ныне зам.министра, проф. Ким В.Л. Сейчас с приходом нового руководства "Иттипак" отношение к судьбе факультета становиться более позитивной. И это вселяет надежду... Но главная надежда — в другом. Сейчас с достаточной уверенностью можно говорить о том, что на факультете сложился работоспособный профессорско-преподавательский коллектив. С первых дней — поныне осуществляют свою деятельность на факультете: патриарх уйгурской науки, профессор Нарынбаев А.И., доценты Мусабаева З.М. и Хамраев А.Т., старший преподаватель Саитова И.Т., ответственный за профориентационную работу в Казахстане Юнусов И., методист Мусаева М.Т. Несколько позже удачно вписались в коллектив, генеральный секретарь факультета, историк Хапизов А.А., секретарь курсов Кульмухамбетова А.Т., доценты Койчуев Б.Т. и Бадуунов А., и др. Главное еще в том, что факультет наш — не знаю заметили Вы или нет — находится в непрерывном развитии. Он растет. И не только количественно, путем наращивания очередных курсов, но и качественно. Вот пример тому! Спустя 2 года после его учреждения нами введено было углубленное изучение английского, а начиная с нынешнего года — китайского, в ближайшей перспективе, скорее всего со следующего года — и арабского языков. Лицу, завершившему успешно учебу, будут выданы кроме диплома о присуждении академической степени бакалавр, еще и сертификат об углубленных знаниях одного из названных выше языков. Начиная с этого года, за нами (вместе с факультетом дистанционного обучения) закреплен компьютерный класс. Последнее означает, что выпускники в будущем будут иметь реальный шанс освоить основы работы с компьютерами, что так же будет закреплено соответствующим сертификатом и т.д. То есть факультет находится в непрерывном творческом поиске — и это есть то, что вселяет надежду на будущее.

Но ведь не только учебой. Заботой об учебном процессе жив факультет.

Да, действительно. На факультете зарождаются здоровые традиции. Студенты принимают участие в общественных мероприятиях КГНУ, факультета, "Иттипак", проводятся встречи с видными деятелями уйгурской культуры, на факультете создан фольклорно — студенческий ансамбль "Парваз", который получил хорошую оценку в КГНУ, в периодической печати публикуются, а по радио и телевидению звучат стихи и рассказы наших студентов Алаевой Гульбахрам, Шамшидиновой Оглам, Гожалимовой Гульбулбул, Маметовой Махирям. Первая из названных выше студенток — член Ученого Совета факультета, вторая — нештатный корреспондент газет "Уйгур Авази" и "Ени Хаят". Одной из первостепенных наших задач — подготовка добротной смены преподавателей — уйгуроведов на факультете со знанием уйгурского и русского языков. Будущее факультета — в руках нашей молодежи. В заключении я хочу назвать имена всех выпускников первого исторического выпуска факультета уйгурской филологии ИИ МОП КГНУ. Вот они, эти юноши и девушки: Имаилова Махраба, Насырова Гульжахан, Курбанова Дильнура, Баситова Халима, Саутова Гузяль, Усманова Зульфия, Касымов Айбек, Ибрагимов Шухрат, Усенов Турган, Насыров Бахтжан, Ибрагимова Эльмира, Елалова Гюзаль. Они, эти девушки и юноши, убежден, могут также считаться создателями факультета и сегодня, поздравляя и провожая их, мы желаем им всяческих удач на многотрудных тропах самостоятельной жизни.

Беседу провел Б. Касимов

Общество уйгуров "Иттипак" и коллектив редакции глубоко скорбит по поводу кончины

Нуриманхан

— матери Касымжана Айсаева — главного редактора газеты "Иттипак", члена Союза писателей Кыргызской Республики и выражает глубокое соболезнование родным и близким покойной.

Общество уйгуров "Иттипак" и коллектив редакции выражают глубокое соболезнование председателю совета аксакалов Султану Айсаеву и близким по поводу кончины брата

Имама Мухаммеда.

Материалы к печати подготовили: Б. Касимов, А. Хапизов, И. Ходжамбердиев